

Міністерство освіти і науки України
Волинський національний університет
імені Лесі Українки
Кафедра кримінального правосуддя та правоохоронної діяльності

Старко О. Л., Чупринський Б.О.

Кримінальне право

*Методичні рекомендації щодо
підготовки до практичних занять
для здобувачів освіти 1 та 2 курсів денної форми навчання
спеціальність К 9 Правоохоронна діяльність*

Волинський національний університет
імені Лесі Українки
2025

УДК 343.2(477)(073)
ББК 67.408.0(4УКР)р30-2
С 77

*Рекомендовано до друку науково-методичною радою
Волинського національного університету імені Лесі Українки
(Протокол № 1 від 24 вересня 2025 р.)*

Рецензенти:

Билиця І.О. – доцент кафедри теорії та історії держави і права та порівняльного права, кандидат юридичних наук, доцент

Старко О. Л., Чупринський Б.О.

С 77 Кримінальне право : метод реком. щодо підгот. до практ. занять для здобувачів освіти 1 та 2 курсів денної форми навчання (спеціальність К 9 Правоохоронна діяльність). Луцьк : Волинс. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2025. 81 с.

Методичні рекомендації містять плани практичних занять, завдання, задачі, тематику рефератів, а також перелік рекомендованої літератури.

УДК 343.2(477)(073)
ББК 67.408.0(4УКР)р30-2

© Старко О. Л., Чупринський Б.О.

© ВНУ імені Лесі Українки, 2025

Вступ

Важливу роль у засвоєнні теорії кримінального права відіграють практичні заняття, які є однією з форм роботи здобувачів освіти денної та заочної форм навчання по оволодінню навчальним матеріалом з дисципліни “Кримінальне право”.

Мета практичних занять – це постановка та дискусійне обговорення найактуальніших питань кримінального права (з опрацюванням тем у вигляді рефератів, доповідей, співдоповідей, відповідей студентів тощо), а також виконання завдань.

Практичні заняття проводяться по основних питаннях курсу. Під час підготовки до занять студентам потрібно вивчити відповідні законодавчі та інші нормативні акти, які зазначені у навчальних завданнях. Джерелом потрібної для інформації є основна та додаткова література та конспект лекцій. Підготовка до заняття включає звернення до Єдиного державного реєстру судових рішень з метою опрацювання відповідних вироків.

При підготовці відповідей на питання, що містяться у завданнях, необхідно виробляти навички самостійної роботи з нормативним матеріалом. Слід використовувати також рекомендовані монографії, наукові публікації.

Підготовленість здобувача освіти до заняття засвідчується наявністю у нього конспекту, дається письмове вирішення вправ, завдання та задач. Відсутність конспекту свідчить про те, що здобувач освіти не готовий до заняття, і є підставою для виставлення йому незадовільної оцінки. З дозволу науково-педагогічного працівника інші здобувачі освіти доповнюють доповідача або висловлюють свої точки зору.

У кінці обговорення науково-педагогічний працівник підсумовує його результати, висвітлює позитивні сторони і недоліки відповідей, виставляє оцінки у електронний журнал.

ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА (1 КУРС)

Практичне заняття № 1. Тема: Поняття, предмет, завдання й система кримінального права (2 год.).

План

1. Поняття кримінального права як самостійної галузі права, його предмет, метод.
2. Завдання та функції кримінального права.
3. Джерела кримінального права.
4. Кримінальні правовідносини.
5. Система кримінального права.

Рекомендована література:

1. Кримінальний кодекс України від 5.04.2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
2. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Кримінальне право: навч. посіб. К.: Ваїте, 2014.
3. Кримінальне право України. Загальна частина: *підручник* / за заг. ред. В. М. Бурдіна, В. І. Маркіна. Київ: Юрінком Інтер, 2025. 1148 с.
4. Кримінальний кодекс України: Науково-практичний коментар / Ю.В.Баулін, В.І.Борисов, С.Б.Гавриш та ін., За заг.ред. В.В.Сташиса, В.Я.Тація. К.,2019.
5. Кримінальне право України. Загальна частина: *підручник* / за заг. ред. В. М. Бурдіна, В. І. Маркіна. Київ: Юрінком Інтер, 2025. 1148 с.
6. Кримінальне право. Загальна частина (Українсько-європейські студії): *підручник*: у 2 книгах / за ред. О. О. Дудорова, А. А. Стрижевської. Книга 1. Вступ до кримінального права України. Вчення про кримінальне правопорушення. Київ: Видавництво «Норма права», 2025. 824 с.
7. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України: / За ред. М.І.Мельника, М.І.Хавронюка. К.: Атіка, 2019.
8. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України: / За ред. О.М. Джужі, А.В. Савченка, В.В. Чернея. К.: Юрінком Інтер, 2018.

Виконати завдання:

1. Дати визначення понять: кримінальне право, система кримінального права, завдання кримінального права, функції кримінального права, предмет кримінального права, методи кримінального права, наука кримінального права.
2. Чи є предметом галузі кримінального права, наукові доктрини, теорії, наукові школи?

3. Чи є диспозитивний метод правового регулювання, методом кримінального права.
4. Чи є джерелом кримінального права всі рішення Конституційного Суду України?
5. Чи є постанови Пленуму ВСУ джерелами кримінального права?
6. Коли виникають та коли припиняються кримінальні правовідносини ?
7. У чому полягає сутність методу заохочення? Наведіть приклади його застосування у нормах КК України.
8. У чому полягає сутність методу зобов'язання? Наведіть приклади його застосування у нормах КК України.
9. Яким чином реалізується превентивна функція кримінального права ?
10. У чому полягає сутність методу дозволу? Наведіть приклади його застосування у нормах КК України.
11. У чому полягає відмінність між предметом науки кримінального права та предмета кримінального права як галузі права ?

Практичне заняття № 2. Тема: Закон про кримінальну відповідальність (2 год.)

План

1. Структура закону про кримінальну відповідальність.
2. Кримінально-правова норма, її види.
3. Тлумачення закону про кримінальну відповідальність та його види
4. Чинність закону про кримінальну відповідальність в часі.
5. Чинність закону про кримінальну відповідальність у просторі.

Рекомендована література:

1. Кримінальний кодекс України від 5.04.2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
2. Про міжнародні договори України: Закон України від 29 червня 2004 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15#Text>
3. Про громадянство України: Закон України від 18 січня 2001р. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/2235-14#Texta
3. Дудоров О.О. , Хавронюк М.І. Кримінальне право: *навч. посіб.* К.: Ваіте, 2014.
4. Кримінальне право України. Загальна частина: *підручник* / за заг. ред. В. М. Бурдіна, В. І. Маркіна. Київ: Юрінком Інтер, 2025. 1148 с.
5. Кримінальний кодекс України: *Науково-практичний коментар* / Ю.В.Баулін, В.І.Борисов, С.Б.Гавриш та ін., За заг.ред. В.В.Сташиса, В.Я.Тація. К.,2019.
6. Кримінальне право. Загальна частина (Українсько-європейські студії): *підручник*: у 2 книгах / за ред. О. О. Дудорова, А. А. Стрижевської. Книга 1. Вступ до кримінального права України. Вчення про

- кримінальне правопорушення. Київ: Видавництво «Норма права», 2025. 824 с.
7. Кримінальне право : науково-експертні висновки / Вид. 3-тє, виправ. та доп. / За ред. д-ра юрид. наук, проф. П.С. Берзіна. Київ: Алерта, 2025. 848 с.
 8. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України: / За ред. М.І.Мельника, М.І.Хавронюка. К.: Атіка, 2019.
 9. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України: / За ред. О.М. Джужі, А.В. Савченка, В.В. Чернея. К.: Юрінком Інтер, 2018.

Виконати завдання:

1. Дати визначення понять: закон про кримінальну відповідальність, кримінально-правова норма, диспозиція, проста диспозиція, описова диспозиція, бланкетна диспозиція, відсильна диспозиція, санкція, відносно визначена санкція, альтернативна санкція, тлумачення кримінального закону, екстрадиція.
2. Навести приклади диспозицій норм Особливої частини КК: простих, описових, бланкетних, відсильних.
3. За якими критеріями класифікують кримінально-правові норми ?
4. Навести приклади відносно визначених санкцій та альтернативних санкцій за статтями Особливої частини КК.
5. Навести приклади кримінально-правових норм: заохочуючих, зобов'язуючих, уповноважуючих, норм-дефініцій, норм-цілей.
6. Навести приклади обмежувального та поширювального тлумачення норм закону про кримінальну відповідальність.
7. У яких випадках закон про кримінальну відповідальність не має зворотну дію ?
8. У яких випадках закон про кримінальну відповідальність має зворотну дію ?
8. Назвіть випадки, коли кримінальне правопорушення вважається вчиненим на території України.
9. Назвіть підстави припинення чинності законом про кримінальну відповідальність.
10. Назвіть підстави екстрадиції особи.
11. Що вважається часом вчинення незакінченого кримінального правопорушення, триваючого та продовжуваного кримінального правопорушення?

Практичне заняття № 3. Тема: Кримінальне правопорушення та його види (2 год.)

План

1. Поняття кримінального правопорушення у кримінальному праві України, його ознаки
2. Кримінальні проступки.
3. Злочин та його види.
4. Малозначність діяння.
5. Відмінність кримінального правопорушення від інших правопорушень.

Рекомендована література:

1. Берзін П. С. Поведінка людини в кримінальному праві, кримінальне правопорушення та склад кримінального правопорушення : *навч. посіб.* Київ : Алерта, 2023. 558 с.
2. Дмитрук М.М. Кримінальний проступок : правова природа та ознаки: *монографія.* Одеса : Юрид. л-ра, 2014. 224 с.
3. Горбачевський В.Я., Вартилицька І.А., Микитчик О.В., Плугатар В.С. Кримінальне право України. Загальна частина : альб. схем : *навч. посіб.* МВС України. НАВСУ. Київ: Прав. Єдність, 2015. 212 с.
4. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Кримінальне право: *навч. посіб.* К.: Ваїте, 2014.
5. Панов М.І. Кримінальне правопорушення та його види. Харків: Право. 2019. 52 с.
6. Кримінальне право України. Загальна частина: *підручник* / за заг. ред. В. М. Бурдіна, В. І. Маркіна. Київ: Юрінком Інтер, 2025. 1148 с.
7. Кримінальне право. Загальна частина (Українсько-європейські студії): *підручник: у 2 книгах* / за ред. О. О. Дудорова, А. А. Стрижевської. Книга 1. Вступ до кримінального права України. Вчення про кримінальне правопорушення. Київ: Видавництво «Норма права», 2025. 824 с.
8. Науково – практичний коментар Кримінального кодексу України / за заг.ред. О.М. Джужі, А.В. Савченка, В.В.Чернея. Київ : Юрінком Інтер, 2018. 1078 с.
9. Хавронюк М.І. Кримінальні проступки: *науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України.* К.: ВД “Дакор”, 2020. 266 с.

Виконати завдання:

1. Дати визначення понять: кримінальне правопорушення, суспільна небезпека діяння, кримінальний проступок, злочин, малозначне діяння, криміналізація суспільно небезпечних діянь, декриміналізація суспільно-небезпечних діянь, злочинність.
2. У чому полягає відмінність кримінального проступку від злочину ?
3. Навести приклади кримінальних проступків за розділом I-VI Особливої частини КК України.

4. За якими критеріями класифікують кримінальні правопорушення ?
5. У чому полягає відмінність кримінального правопорушення від інших видів правопорушень.
6. Навести приклади особливо тяжких злочинів за розділом I та II Особливої частини КК України.
7. Навести приклади малозначних діянь.
8. Навести приклади криміналізованих за останні 5 років, діянь
9. Навести приклади декриміналізації діянь за чинним КК України.
10. Наведіть приклади особливо тяжких злочинів за розділами I, XI, XX Особливої частини КК України

Практичне заняття № 4. Тема: Кримінальна відповідальність та її підстава (2 год.)

План

1. Кримінальна відповідальність як вид юридичної відповідальності.
2. Форми реалізації кримінальної відповідальності.
3. Підстави кримінальної відповідальності.
4. Стадії реалізації кримінальної відповідальності.

Рекомендована література:

1. Баулін Ю.В. Поняття кримінальної відповідальності та його значення для практики застосування нового Кримінального кодексу України. *Новий Кримінальний кодекс України: питання застосування і вивчення*. Київ-Харків, 2002.
2. Борисов В.І., Тацій В.Я. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник, К.: Дакор, 2020. 768 с.
3. Вереша Р.В. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник, К.: Правова єдність, 2020. 768 с.
4. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Кримінальне право: навч. посіб. К.: Ваїте, 2014.
5. Копотун І. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України. К.: Професіонал, 2020. 864 с.
6. Кримінальне право України. Загальна частина: *підручник* / за заг. ред. В. М. Бурдіна, В. І. Маркіна. Київ: Юрінком Інтер, 2025. 1148 с.
7. Кримінальне право. Загальна частина (Українсько-європейські студії): *підручник*: у 2 книгах / за ред. О. О. Дудорова, А. А. Стрижевської. Книга 1. Вступ до кримінального права України. Вчення про кримінальне правопорушення. Київ: Видавництво «Норма права», 2025. 824 с.

Виконати завдання:

1. Дати визначення понять: кримінальна відповідальність, позитивна кримінальна відповідальність, негативна кримінальна відповідальність, фактична підстава кримінальної відповідальності, правова підстава кримінальної відповідальності.
2. Назвіть момент притягнення до кримінальної відповідальності.
3. Громадянин С. вчинив дрібне хуліганство. Чи є дане діяння фактичною підставою для притягнення його до кримінальної відповідальності ?
4. Громадянка Л. систематично займалась проституцією. Чи є правова підстава притягнення громадянки Л. для притягнення її до кримінальної відповідальності.
5. Назвіть кримінально-правові наслідки позитивної посткримінальної поведінки особи.
6. У чому полягає відмінність негативної кримінальної відповідальності від інших видів юридичної відповідальності ?
7. Назвіть засоби кримінально-правового впливу за чинним КК України.

Практичне заняття № 5. Тема: Склад кримінального правопорушення (2 год.)

План

1. Поняття складу кримінального правопорушення, його значення.
2. Елементи складу кримінального правопорушення, їх зміст.
3. Класифікація складів кримінальних правопорушень.
4. Матеріальні, формальні та усічені склади кримінальних правопорушень.
5. Функції складу кримінального правопорушення .

Рекомендована література:

1. Берзін П. С. Поведінка людини в кримінальному праві, кримінальне правопорушення та склад кримінального правопорушення : *навч. посіб.* Київ : Алерта, 2023. 558 с.
2. Дмитрук М.М. Кримінальний проступок : правова природа та ознаки: монографія М-во освіти і науки України, Нац. ун-т «Одеська юридична академія». Одеса : Юрид. л-ра, 2014. 224 с.
3. Горбачевський В.Я., Вартилицька І.А., Микитчик О.В., Плугатир В.С. Кримінальне право України. Загальна частина : альб. схем : навч. посіб. МВС України. НАВСУ . Київ: Прав. Єдність , 2015. 212 с.
4. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Кримінальне право: навч. посіб. К.: Ваіте, 2014.
5. Кримінальне право України. Загальна частина: *підручник* / за заг. ред. В. М. Бурдіна, В. І. Маркіна. Київ: Юрінком Інтер, 2025. 1148 с.
6. Кримінальне право. Загальна частина (Українсько-європейські студії): *підручник*: у 2 книгах / за ред. О. О. Дудорова, А. А. Стрижевської. Книга

1. Вступ до кримінального права України. Вчення про кримінальне правопорушення. Київ: Видавництво «Норма права», 2025. 824 с.
7. Науково – практичний коментар Кримінального кодексу України / за заг.ред. О.М. Джужі, А.В. Савченка, В.В.Чернея. Київ : Юрінком Інтер, 2018. 1078 с.
8. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / За ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. К.: Дакор, 2019. 1387 с.

Виконати завдання:

Дати визначення понять: кримінальне правопорушення, склад кримінального правопорушення, об'єкт кримінального правопорушення, об'єктивна сторона кримінального правопорушення,

суб'єкт кримінального правопорушення, суб'єктивна сторона кримінального правопорушення, матеріальні склади кримінального правопорушення, формальні склади кримінального правопорушення, усічені склади кримінального правопорушення, кваліфікація кримінальних правопорушень.

2. Назвати: факультативні ознаки складів кримінальних правопорушень у формальних складах, момент закінчення кримінального правопорушення у матеріальних складах, момент закінчення кримінального правопорушення в усічених складах, види складів кримінальних правопорушень за ступенем суспільної небезпеки.

3. Навести приклади матеріальних, формальних, усічених складів кримінальних правопорушень за розділами I та II Особливої частини КК України.

4. Навести приклади основних, кваліфікованих та привілейованих складів за розділами IV та II Особливої частини КК.

5. Навести приклади “складних” складів кримінальних правопорушень за розділом 1 Особливої частини КК України.

6. Назвати критерії відмежування злочинів від інших правопорушень.

7. Назвіть вид складу кримінального правопорушення за конструкцією об'єктивної сторони: ч.1 ст. 109; ч. 1 ст. 111, ч. ст. 111- 1, ч. 1 ст. 111-2, ч. 2 ст. 134; ч. 1. ст. 185; ч. 2 ст. 135; ч. 3 ст. 135; ч. 1 ст. 139; ч. 2 ст. 139 КК України.

8. Вкажіть 4 приклади складів кримінальних правопорушень (назвати частину статті, статтю КК України), де час вчинення кримінального правопорушення виступає у якості обов'язкової ознаки об'єктивної сторони кримінального правопорушення.

Практичне заняття № 6. Тема: Об'єкт кримінального правопорушення (2 год.)

План

1. Поняття об'єкта кримінального правопорушення, його значення.
2. Класифікація об'єкта кримінального правопорушення.
3. Предмет кримінального правопорушення, його кримінально-правове значення.
4. Поняття потерпілого від кримінального правопорушення та його кримінально-правове значення.

Рекомендована література:

1. Берзін П. С. Поведінка людини в кримінальному праві, кримінальне правопорушення та склад кримінального правопорушення : *навч. посіб.* Київ : Алерта, 2023. 558 с.
2. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Кримінальне право: навч. посіб. К.: Ваїте, 2014.
3. Коржанський М.Й. Предмет і об'єкт злочину: Монографія. Дніпропетровськ: ЮА МВС, 2005. 252 с.
4. Кримінальне право України. Загальна частина: *підручник* / за заг. ред. В. М. Бурдіна, В. І. Маркіна. Київ: Юрінком Інтер, 2025. 1148 с.
5. Кримінальне право. Загальна частина (Українсько-європейські студії): *підручник*: у 2 книгах / за ред. О. О. Дудорова, А. А. Стрижевської. Книга 1. Вступ до кримінального права України. Вчення про кримінальне правопорушення. Київ: Видавництво «Норма права», 2025. 824 с.
6. Музика А.А., Лащук Є.В. Предмет злочину: теоретичні основи пізнання: Монографія. К.: ПАЛИВОДА А.В. 2011. 192 с.
7. Потерпілий від злочину (міждисциплінарне правове дослідження) / За заг. ред. Ю.В. Бауліна, В.І. Борисова. Харків: Кроссруд, 2008. 364 с.
8. Тацій В. Я. Об'єкт і предмет злочину в кримінальному праві України : навч. посіб. / В. Я. Тацій ; Укр. держ. юрид. акад. Х. : УкрЮА, 1994. 76 с.

Виконати завдання:

1. Дати визначення понять: об'єкт кримінального правопорушення, предмет кримінального правопорушення, потерпілий від кримінального правопорушення, загальний об'єкт кримінальних правопорушень, родовий об'єкт кримінальних правопорушень, безпосередній об'єкт кримінального правопорушення.

3. Навести по 10 прикладів предметних та безпредметних кримінальних правопорушень.

4. Назвати родові об'єкти кримінальних правопорушень, передбачених розділами I – X Особливої частини КК України.

5. Назвати об'єкт та предмет кримінального правопорушення за ч. 1 ст. 114, ч. 1 ст. 144, ч. 1 ст. 158-1, ч. 1 ст. 164, ст. 178, ч. 1 ст. 185, ч. 2 ст. 194 КК України.

7. Чим відрізняється предмет кримінального правопорушення від об'єкта кримінального правопорушення.

8. Назвати предмети кримінальних правопорушень, передбачених розділом XI Особливої частини КК України.

Практичне заняття № 7-8. Тема: Об'єктивна сторона кримінального правопорушення (4 год.).

План

1. Поняття, ознаки та значення об'єктивної сторони.
2. Поняття та види суспільно небезпечних дій у кримінальному праві.
3. Поняття та ознаки бездіяльності.
4. Суспільно небезпечні наслідки, їх види та значення у кримінальному праві.
5. Кримінальні правопорушення з матеріальними, формальними та усіченими складами.
6. Причинний зв'язок у кримінальному праві та його значення.
7. Спосіб, місце, час, засоби, знаряддя, обстановка, вчинення кримінального правопорушення як факультативні ознаки, що характеризують об'єктивну сторону злочину, їх значення.

Рекомендована література:

1. Берзін П. С. Поведінка людини в кримінальному праві, кримінальне правопорушення та склад кримінального правопорушення : *навч. посіб.* Київ : Алерта, 2023. 558 с.
2. Берзін Павло. Кримінальне право України. Загальна частина. У 3-х томах. Том 1. Загальні засади. К.: Дакор, 2018. 404 с.
3. Берзін П.С. Злочинні наслідки: поняття, основні різновиди, кримінально-правове значення: Монографія. К.: Дакор, 2009.
4. Борисов В.І., Тацій В.Я. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник, К.: Дакор, 2020. 768 с.
5. Брич Л.П. Теорія розмежування складів злочинів: Монографія. Львів:ЛДУВС, 2013.
6. Вереша Р.В. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник, К.: Правова єдність, 2020. 768 с.
9. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Кримінальне право: навч. посіб. К.: Ваїте, 2014.
10. Копотун І. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України. К.: Професіонал, 2020. 864 с.
11. Кримінальне право України. Загальна частина: *підручник* / за заг. ред. В. М. Бурдіна, В. І. Маркіна. Київ: Юрінком Інтер, 2025. 1148 с.

- 9.Кримінальне право України. Загальна частина : навч. посіб. / К82 А. М. Яценко, В. Б. Харченко, О. О. Житний та ін. ; за заг. ред. О. М. Литвинова. Харків : Право, 2019. 480 с.
10. Кримінальне право. Загальна частина (Українсько-європейські студії): *підручник*: у 2 книгах / за ред. О. О. Дудорова, А. А. Стрижевської. Книга 1. Вступ до кримінального права України. Вчення про кримінальне правопорушення. Київ: Видавництво «Норма права», 2025. 824 с.

Виконати завдання:

1. Дати визначення понять: об'єктивна сторона, суспільно-небезпечне діяння, суспільно-небезпечна дія, триваючі суспільно небезпечні дії, продовжувані суспільно небезпечні дії, бездіяльність, суспільно небезпечні наслідки, причинний зв'язок, матеріальні склади злочину, формальні склади злочину, усічені склади кримінальних правопорушень.
2. Назвати: ознаки об'єктивної сторони: обов'язкові та факультативні; види суспільно-небезпечних дій, види істотної шкоди, що заподіюються злочином, умови притягнення до кримінальної відповідальності за злочинну бездіяльність, види причинного зв'язку, форми виразу суспільно небезпечних наслідків в нормах КК України.
3. Навести приклади матеріальних, формальних, усічених складів кримінальних правопорушень.
4. Які діяння не охоплюються поняттям “суспільно-небезпечне діяння” ?
5. У чому полягає правило продовженої руки злочинця ?
6. У чому полягає кримінально-правове значення суспільно небезпечних наслідків ?
7. Навести приклади складів кримінальних правопорушень, у конструкції яких час, місце, місце, спосіб, обстановка виступають у якості обов'язкової ознаки.
8. Назвіть випадки, коли зброя виступає: а) об'єктом кримінального правопорушення; б) знаряддям вчинення кримінального правопорушення; г) предметом кримінального правопорушення.
9. Вкажіть по три статті КК, які передбачають відповідальність за кримінальні правопорушення, що можуть бути вчинені виключно шляхом дії, виключно шляхом бездіяльності, а також як шляхом дії, так і шляхом бездіяльності.
10. Охарактеризуйте форми виразу суспільно-небезпечних наслідків у нормах КК України.
11. Наведіть приклади заподіяння фізичної, майнової, моральної, політичної, організаційної шкоди.

Практичне заняття 9. Тема: Суб'єкт кримінального правопорушення (2 год.)

План

1. Поняття суб'єкта кримінального правопорушення, його ознаки та види.
2. Ознаки та види спеціального суб'єкта, його значення.
3. Осудність як обов'язкова ознака суб'єкта кримінального правопорушення.
4. Поняття неосудності та її значення, формула неосудності.

Рекомендована література:

1. Берзін П. С. Поведінка людини в кримінальному праві, кримінальне правопорушення та склад кримінального правопорушення : *навч. посіб.* Київ : Алерта, 2023. 558 с.
2. Берзін Павло. Кримінальне право України. Загальна частина. У 3-х томах. Том 1. Загальні засади. К.: Дакор, 2018. 404 с.
3. Борисов В.І., Тацій В.Я. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник, К.: Дакор, 2020. 768 с.
4. Вереша Р.В. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник, К.: Правова єдність, 2020. 768 с.
5. Копотун І. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України. К.: Професіонал, 2020. 864 с.
6. Берзін П. С. Поведінка людини в кримінальному праві, кримінальне правопорушення та склад кримінального правопорушення : *навч. посіб.* Київ : Алерта, 2023. 558 с.
7. Кримінальне право: Загальна частина: підручник / В.Я. Тацій, В.І. Тютюгін, В.І.Борисов; За ред. В.Я. Тація, В.І. Тютюгіна, В.І. Борисова. 6-те видання, перероб. і доп. Харків: Право, 2020. 584 с.
8. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / підготовлено колективом авторів; за заг. ред. В. Я. Конопельського, В. О. Меркулової. Одеса, ОДУВС, 2021. 452 с.
9. Кримінальне право України. Загальна частина: *підручник* / за заг. ред. В. М. Бурдіна, В. І. Маркіна. Київ: Юрінком Інтер, 2025. 1148 с.
10. Кримінальне право. Загальна частина (Українсько-європейські студії): *підручник*: у 2 книгах / за ред. О. О. Дудорова, А. А. Стрижевської. Книга 1. Вступ до кримінального права України. Вчення про кримінальне правопорушення. Київ: Видавництво «Норма права», 2025. 824 с.
11. Хавронюк М. І. Кримінальне законодавство України та інших держав континентальної Європи: порівняльний аналіз, проблеми гармонізації : монографія / М. І. Хавронюк. Київ : Юрисконсульт, 2006. 1048 с. 176.

Виконати завдання:

1. Навести приклади статей КК України, де сформульовано склади кримінальних правопорушень зі спеціальним суб'єктом (10 прикладів).

2. Навести приклади статей КК України, де сформульовано склади кримінальних правопорушень із загальним суб'єктом (10 прикладів).
3. Назвати кримінальні правопорушення, за які передбачена кримінальна відповідальність з 14 років.
4. Який вік кримінальної відповідальності, передбачено у кримінальному законодавстві зарубіжних країн.
4. Особа, яка хворіє на маніакально-депресивний психоз, вчинила умисне тяжке тілесне ушкодження. Чи може вона бути автоматично визнана неосудною?
5. Наведіть приклади спеціальних суб'єктів за характером взаємовідносин суб'єкта з потерпілим.
6. Назвіть види спеціальних суб'єктів за критерієм соціально-правового статусу.

Практичне заняття 10. Тема: Суб'єкт кримінального правопорушення (2 год.)

План

1. Кримінальна відповідальність обмежено осудних осіб.
2. Кримінальна відповідальність за кримінальні правопорушення, вчинені у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції.
3. Суб'єкт кримінального правопорушення та особа злочинця.

Рекомендована література:

1. Берзін П. С. Поведінка людини в кримінальному праві, кримінальне правопорушення та склад кримінального правопорушення : *навч. посіб.* Київ : Алерта, 2023. 558 с.
2. Берзін Павло. Кримінальне право України. Загальна частина. У 3-х томах. Том 1. Загальні засади. К.: Дакор, 2018. 404 с.
3. Борисов В.І., Тацій В.Я. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник, К.: Дакор, 2020. 768 с.
4. Вереша Р.В. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник, К.: Правова єдність, 2020. 768 с.
5. Копотун І. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України. К.: Професіонал, 2020. 864 с.
6. Берзін П. С. Поведінка людини в кримінальному праві, кримінальне правопорушення та склад кримінального правопорушення : *навч. посіб.* Київ : Алерта, 2023. 558 с.
7. Кримінальне право: Загальна частина: підручник / В.Я. Тацій, В.І. Тютюгін, В.І. Борисов; За ред. В.Я. Тація, В.І. Тютюгіна, В.І. Борисова. 6-те видання, перероб. і доп. Харків: Право, 2020. 584 с.

8. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / підготовлено колективом авторів; за заг. ред. В. Я. Конопельського, В. О. Меркулової. Одеса, ОДУВС, 2021. 452 с.
9. Кримінальне право України. Загальна частина: *підручник* / за заг. ред. В. М. Бурдіна, В. І. Маркіна. Київ: Юрінком Інтер, 2025. 1148 с.
10. Кримінальне право. Загальна частина (Українсько-європейські студії): *підручник*: у 2 книгах / за ред. О. О. Дудорова, А. А. Стрижевської. Книга 1. Вступ до кримінального права України. Вчення про кримінальне правопорушення. Київ: Видавництво «Норма права», 2025. 824 с.
11. Хавронюк М. І. Кримінальне законодавство України та інших держав континентальної Європи: порівняльний аналіз, проблеми гармонізації : монографія / М. І. Хавронюк. Київ : Юрисконсульт, 2006. 1048 с. 176.

Виконати завдання:

1. Назвати медичний критерій неосудності та обмеженої осудності. Чим вони відрізняються ?
2. Охарактеризуйте юридичний критерій неосудності.
2. Назвати кримінально-правові наслідки обмеженої осудності.
3. Особа у стані патологічного сп'яніння вчинила умисне вбивство. Чи може вона бути визнана неосудною (обмежено осудною) ? Якщо так, то за яких умов?
4. Чи може бути визнана обмежено осудною особа, у якої діагностовано невроз?

Практичне заняття 11. Тема: Суб'єктивна сторона кримінального правопорушення (2 год.)

План

1. Поняття і значення суб'єктивної сторони кримінального правопорушення.
2. Поняття вини, її форми.
3. Умисел та його види.
4. Необережність та її види.

Рекомендована література:

1. Берзін П. С. Поведінка людини в кримінальному праві, кримінальне правопорушення та склад кримінального правопорушення : *навч. посіб.* Київ : Алерта, 2023. 558 с.
2. Берзін Павло. Кримінальне право України. Загальна частина. У 3-х томах. Том 1. Загальні засади. К.: Дакор, 2018. 404 с.
3. Борисов В.І., Тацій В.Я. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник, К.: Дакор, 2020. 768 с.
4. Вереша Р. В. Мотив, мета та емоційний стан у кримінальному праві : *монографія*. Київ : Алерта, 2023. 238 с. 17.
5. Вереша Р. В. Проблеми суб'єктивної сторони складу злочину : *монографія*.

Київ : Алерта, 2018. 432 с.

6.Вереша Р.В. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник, К.: Правова єдність, 2020. 768 с.

7. Кримінальне право України. Загальна частина: *підручник* / за заг. ред. В. М. Бурдіна, В. І. Маркіна. Київ: Юрінком Інтер, 2025. 1148 с.

8. Кримінальне право. Загальна частина (Українсько-європейські студії): *підручник*: у 2 книгах / за ред. О. О. Дудорова, А. А. Стрижевської. Книга 1. Вступ до кримінального права України. Вчення про кримінальне правопорушення. Київ: Видавництво «Норма права», 2025. 824 с.

Виконати завдання:

1. Вкажіть, які із кримінальних правопорушень, передбачених розділом II та X Особливої частини КК України, характеризуються: а) умисною формою вини; б) необережною формою вини; в) змішаною формою вини.
2. Наведіть приклади кримінальних правопорушень, які характеризуються кримінальною протиправною самовпевненістю.
3. Наведіть приклади кримінальних правопорушень, які характеризуються кримінальною протиправною недбалістю.
4. Чим відрізняється кримінальна протиправна самовпевненість від непрямого умислу ?
5. Чим відрізняється випадок (казус) від кримінальної протиправної недбалості ?

Практичне заняття 12. Тема: Суб'єктивна сторона кримінального правопорушення (2 год.)

План

1. Подвійна форма вини.
2. Мотив та мета кримінального правопорушення.
3. Емоційний стан особи, його кримінально-правове значення.
4. Помилка, її види.

Рекомендована література:

1. Берзін П. С. Поведінка людини в кримінальному праві, кримінальне правопорушення та склад кримінального правопорушення : *навч. посіб.* Київ : Алерта, 2023. 558 с.
2. Берзін Павло. Кримінальне право України. Загальна частина. У 3-х томах. Том 1. Загальні засади. К.: Дакор, 2018. 404 с.
3. Борисов В.І., Тацій В.Я. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник, К.: Дакор, 2020. 768 с.
4. Бурдін В.М. Осудність та неосудність (кримінально-правове дослідження): монографія, Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2010. 780 с.
5. Вереша Р. В. Вчення про суб'єктивну сторону злочину : *монографія*. Київ : Алерта, 2018. 1106 с.
6. Вереша Р.В. Мотив, мета та емоційний стан у кримінальному праві :

монографія. К.: Алерта. 238 с.

7. Вереша Р.В. Випадок та помилка у кримінальному праві : науково-практичний посібник. К.: Алерта, 2016, 52 с.

8. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / [А. А. Васильєв, Є. О. Гладкова, О. О. Житний та ін.] ; за заг. ред. проф. О. М. Литвинова; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. 428 с.

9. Кримінальне право України. Загальна частина: *підручник* / за заг. ред. В. М. Бурдіна, В. І. Маркіна. Київ: Юрінком Інтер, 2025. 1148 с.

10. Кримінальне право. Загальна частина (Українсько-європейські студії): *підручник*: у 2 книгах / за ред. О. О. Дудорова, А. А. Стрижевської. Книга 1. Вступ до кримінального права України. Вчення про кримінальне правопорушення. Київ: Видавництво «Норма права», 2025. 824 с.

Виконати завдання:

1. Наведіть приклади кримінальних правопорушень, передбачених КК України, що характеризуються змішаною формою вини.
3. Вкажіть 5 прикладів складів кримінальних правопорушень (назвати пункт, частину статті або статтю КК України), де мета виступає у якості обов'язкової ознаки суб'єктивної сторони кримінального правопорушення.
4. Вкажіть 5 прикладів складів кримінальних правопорушень (назвати пункт, частину статті або статтю КК України), де мотив виступає у якості обов'язкової ознаки суб'єктивної сторони кримінального правопорушення.
5. Чи тотожними є поняття “обмежена осудність” та “стан сильного душевного хвилювання”
5. Чим відрізняється мета кримінального правопорушення від суспільно небезпечних наслідків діяння.
6. Наведіть приклади складів кримінальних правопорушень, в яких емоційний стан особи виступає обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони.
7. Чи можна ототожнювати стан сильного душевного хвилювання та фізіологічний афект ?
8. Чи підлягає кримінальній відповідальності особа при помилці в кримінальній протиправності діяння ?

Практичне заняття № 13. Тема: Стадії вчинення кримінального правопорушення (2 год.)

План

1. Поняття та види стадій умисного кримінального правопорушення. Поняття закінченого кримінального правопорушення.
2. Поняття та види готування до кримінального правопорушення.
3. Поняття та види замаху на кримінального правопорушення.
4. Відмінність замаху від готування.
5. Добровільна відмова від доведення кримінального правопорушення до кінця.

Рекомендована література:

- 1.Кримінальний кодекс України, прийнятий Верховною Радою України 5 квітня 2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
2. Берзін Павло. Кримінальне право України. Загальна частина. У 3-х томах. Том 1. Загальні засади. К.: Дакор, 2018. 404 с.
3. Борисов В.І., Тацій В.Я. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник, К.: Дакор, 2020. 768 с.
4. Бурдін В.М. Стадії вчинення злочину (кримінально- правове дослідження) : монографія. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2013, 304 с.
- 5.Вереша Р.В. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник, К.: Правова єдність, 2020. 768 с.
6. Кримінальне право : науково-експертні висновки / Вид. 3-тє, виправ. та доп. / За ред. д-ра юрид. наук, проф. П.С. Берзіна. Київ: Алерта, 2025. 848 с.
7. Кримінальне право України. Загальна частина: *підручник* / за заг. ред. В. М. Бурдіна, В. І. Маркіна. Київ: Юрінком Інтер, 2025. 1148 с.
8. Кримінальне право. Загальна частина (Українсько-європейські студії): *підручник*: у 2 книгах / за ред. О. О. Дудорова, А. А. Стрижевської. Книга 1. Вступ до кримінального права України. Вчення про кримінальне правопорушення. Київ: Видавництво «Норма права», 2025. 824 с.

Виконати завдання:

1. Наведіть приклади закінчених злочинів проти основ національної безпеки.
2. Наведіть приклади незакінчених кримінальних правопорушень проти власності.
3. Наведіть приклади готування до кримінальних правопорушень проти громадської безпеки.
4. Наведіть приклади закінченого замаху на кримінальні правопорушення проти здоров'я особи.
5. Наведіть приклади незакінченого замаху на кримінальні правопорушення проти життя особи.
6. Чи можливий замах на вбивство через необережність ?
7. Чи є кримінально караним готування до умисного легкого тілесного ушкодження?
8. Змодельуйте ситуацію, яка б вказувала на вчинення замаху на непридатний об'єкт.
9. Змодельуйте ситуацію, яка б вказувала на вчинення замаху з непридатними засобами.

Практичне заняття № 14. Тема: Співучасть у кримінальному правопорушенні (2 год.)

План

1. Поняття співучасті, її ознаки.
2. Значення співучасті.
3. Форми співучасті.
4. Види співучасників.
5. Характеристика групової злочинної діяльності.
6. Підстави та межі кримінальної відповідальності співучасників.

Рекомендована література:

1. Азаров Д. С., Грищук В. К., Савченко А. В. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за заг. ред. О. М. Джужі, А. В. Савченка, В. В. Чернея. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ : Юрінком Інтер, 2018. 1104 с.
2. Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями від 23.12.2005 р. № 13 : Постанови Пленуму Верховного Суду України в кримінальному судочинстві. Вереша Р.В., Карпунцов В.В. К.: Алерта, 2022. 322 с.
3. Берзін Павло. Кримінальне право України. Загальна частина. У 3-х томах. Том 1. Загальні засади. К.: Дакор, 2018. 404 с.
4. Борисов В.І., Тацій В.Я. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник, К.: Дакор, 2020. 768 с.
5. Вереша Р.В. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник, К.: Правова єдність, 2020. 768 с.
6. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Кримінальне право: навч. посіб. К.: Ваїте, 2014.
7. Кваша О.О. Співучасть у злочині: структура та відповідальність : монографія. Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2013, 560 с.
8. Кримінальне право : науково-експертні висновки / Вид. 3-тє, виправ. та доп. / За ред. д-ра юрид. наук, проф. П.С. Берзіна. Київ: Алерта, 2025. 848 с.
9. Кримінальне право України. Загальна частина: *підручник* / за заг. ред. В. М. Бурдіна, В. І. Маркіна. Київ: Юрінком Інтер, 2025. 1148 с.
10. Кримінальне право. Загальна частина (Українсько-європейські студії): *підручник*: у 2 книгах / за ред. О. О. Дудорова, А. А. Стрижевської. Книга 1. Вступ до кримінального права України. Вчення про кримінальне правопорушення. Київ: Видавництво «Норма права», 2025. 824 с.

Виконати завдання:

1. Чи можлива співучасть у необережному знищенні або пошкодженні майна (ст. 196 КК України) ?
2. Чи може співучасть виступати кваліфікуючою ознакою складу кримінального правопорушення? Наведіть приклади.
3. Наведіть приклади підбурювання до вчинення кримінального правопорушення проти власності.
4. Наведіть приклади пособництва у вчиненні злочину проти основ національної безпеки.
5. Чи передбачена кримінальна відповідальність за причетність до кримінального правопорушення ?
6. Змодельуйте ситуацію, за якої має місце ексцес виконавця кримінального правопорушення.
7. Змодельуйте ситуацію, за якої має місце співвиконавство у вчиненні кримінального правопорушення.

Практичне заняття № 15. Тема: Співучасть у кримінальному правопорушенні (2 год.)

План

1. Ексцес виконавця.
2. Добровільна відмова співучасників від вчинення кримінального правопорушення.
3. Поняття причетності та її види.

Рекомендована література:

1. Азаров Д. С., Грищук В. К., Савченко А. В. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за заг. ред. О. М. Джужі, А. В. Савченка, В. В. Чернея. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ : Юрінком Інтер, 2018. 1104 с.
2. Берзін Павло. Кримінальне право України. Загальна частина. У 3-х томах. Том 1. Загальні засади. К.: Дакор, 2018. 404 с.
3. Борисов В.І., Тацій В.Я. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник, К.: Дакор, 2020. 768 с.
4. Вереша Р.В. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник, К.: Правова єдність, 2020. 768 с.
5. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Кримінальне право: навч. посіб. К.: Ваїте, 2014.
6. Кваша О.О. Співучасть у злочині: структура та відповідальність : монографія. Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2013, 560 с.
7. Кримінальне право : науково-експертні висновки / Вид. 3-тє, виправ. та доп. / За ред. д-ра юрид. наук, проф. П.С. Берзіна. Київ: Алерта, 2025. 848 с.

8. Кримінальне право України. Загальна частина: *підручник* / за заг. ред. В. М. Бурдіна, В. І. Маркіна. Київ: Юрінком Інтер, 2025. 1148 с.
9. Кримінальне право. Загальна частина (Українсько-європейські студії): *підручник*: у 2 книгах / за ред. О. О. Дудорова, А. А. Стрижевської. Книга 1. Вступ до кримінального права України. Вчення про кримінальне правопорушення. Київ: Видавництво «Норма права», 2025. 824 с.

Виконати завдання:

1. Чи можлива співучасть у порушенні правил ядерної або радіаційної безпеки (ст. 274 КК України) ?
2. Чи відповідає організатор замовного вбивства за вчинене кінллером зґвалтування та грабіж потерпілої ?
3. Наведіть приклади підбурювання до вчинення кримінального правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів.
4. Наведіть приклади пособництва у вчиненні кримінальних проступків проти громадського порядку та моральності.
5. Наведіть приклади пособництва у вчиненні кримінальних правопорушень проти здоров'я особи.

Практичне заняття № 16. Тема. Множинність кримінальних правопорушень (2 год.)

План

1. Поняття та ознаки множини кримінальних правопорушень, її юридичне значення.
2. Сукупність кримінальних правопорушень та її види.
3. Конкуренція кримінально-правових норм її види.
4. Повторність кримінальних правопорушень, її ознаки та види.
5. Поняття і види рецидиву кримінальних правопорушень.
6. Кримінально-правове значення рецидиву.
7. Правові наслідки множини кримінальних правопорушень.

Рекомендована література:

1. Азаров Д. С., Гришук В. К., Савченко А. В. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за заг. ред. О. М. Джужі, А. В. Савченка, В. В. Чернея. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ : Юрінком Інтер, 2018. 1104 с.
2. Берзін Павло. Кримінальне право України. Загальна частина. У 3-х томах. Том 1. Загальні засади. К.: Дакор, 2018. 404 с.
3. Борисов В.І., Тацій В.Я. Кримінальне право України. Загальна частина:

підручник. К.: Дакор, 2020. 768 с.

4. Вереша Р.В. Кримінальне право України. Загальна частина: *підручник*/ К.: Правова єдність, 2020. 768 с.
5. Грищук В. К. Кримінальне право України: Загальна частина : *навч. посіб. для студентів, курсантів, аспірантів, докторантів, науковопедагогічних працівників юридичних факультетів закладів вищої освіти*. Вид. 2-ге, змін. та допов. Львів : ЛьвДУВС, 2019. 666 с.
6. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Кримінальне право: *навч. посіб.* К.: Ваїте, 2014.
7. Кримінальне право України. Загальна частина : *підручник* / [А. А. Васильєв, Є. О. Гладкова, О. О. Житний та ін.] ; за заг. ред. проф. О. М. Литвинова; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. 428 с.
8. Кримінальне право : науково-експертні висновки / Вид. 3-тє, виправ. та доп. / За ред. д-ра юрид. наук, проф. П.С. Берзіна. Київ: Алерта, 2025. 848 с.
9. Кримінальне право України. Загальна частина: *підручник* / за заг. ред. В. М. Бурдіна, В. І. Маркіна. Київ: Юрінком Інтер, 2025. 1148 с.
10. Кримінальне право. Загальна частина (Українсько-європейські студії): *підручник*: у 2 книгах / за ред. О. О. Дудорова, А. А. Стрижевської. Книга 1. Вступ до кримінального права України. Вчення про кримінальне правопорушення. Київ: Видавництво «Норма права», 2025. 824 с.
11. Про практику застосування судами кримінального законодавства про повторність, сукупність і рецидив злочинів та їх правові наслідки: постанова Пленуму Верховного Суду України від 4 червня 2010 р. № 7.: Постанови Пленуму Верховного Суду України в кримінальному судочинстві. Вереша Р.В., Карпунцов В.В. К.: Алерта, 2022. 322 с.

Виконати завдання:

1. У чому полягає відмінність множини кримінальних правопорушень від одиничних кримінальних правопорушень.
2. Наведіть приклади одиничних ускладнених кримінальних правопорушень.
3. Наведіть приклади одиничних простих кримінальних правопорушень.
4. Наведіть приклади, де повторність виступає кваліфікуючою ознакою складу кримінального правопорушення.
5. Чи має місце повторність при вчиненні суб'єктом (суб'єктами) продовжуваного злочину, який складається з двох або більше тотожних діянь, об'єднаних єдиним злочинним наміром ?
6. Наведіть приклади кримінальних правопорушень, у яких рецидив є кваліфікуючою ознакою.
7. Змодельуйте ситуацію, за якої має місце ідеальна сукупність кримінальних правопорушень.
8. Змодельуйте ситуацію, за якої має місце реальна сукупність кримінальних правопорушень.

9. Наведіть приклади діянь, де має місце спеціальний рецидив.

Практичне заняття № 17-18.

Тема. Обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння (4 год.)

План

1. Поняття, види, ознаки та значення обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння.
2. Необхідна оборона: поняття, ознаки, межі правомірності. Уявна оборона.
3. Затримання особи, що вчинила кримінальне правопорушення: поняття, ознаки, межі правомірності.
4. Крайня необхідність. Фізичний або психічний примус.
5. Виконання наказу або розпорядження.
6. Діяння, пов'язане із ризиком.
7. Виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття діяльності організованої групи чи злочинної організації.
8. Виконання обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України

Рекомендована література:

1. Азаров Д. С., Грищук В. К., Савченко А. В. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за заг. ред. О. М. Джужі, А. В. Савченка, В. В. Чернея. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ : Юрінком Інтер, 2018. 1104 с.
2. Вознюк А. А., Дудоров О. О., Мовчан Р. О., Чернявський С. С. Новели кримінального законодавства України, прийняті в умовах воєнного стану : *науково-практ. комент.* / за ред. А. А. Вознюка, Р. О. Мовчана, В. В. Чернея. Київ : Норма права, 2022. 278 с.
3. Грищук В. К. Кримінальне право України: Загальна частина : *навч. посіб. для студентів, курсантів, аспірантів, докторантів, науково-педагогічних працівників юридичних факультетів закладів вищої освіти*. Вид. 2-ге, змін. та допов. Львів : ЛьвДУВС, 2019. 666 с
4. Новели кримінального законодавства України, прийняті в умовах воєнного стану: *науково-практичний коментар*. За ред. А.А. Вознюка, Р.О. Мовчана, В.В. Чернея. Київ: Норма права, 2022. 278 с.
5. Про судову практику у справах про необхідну оборону: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 квітня 2002р. №1. Постанови Пленуму Верховного Суду України в кримінальному судочинстві. / Вереша Р.В., Карпунцов В.В. К.: Алерта 2022. 322 с.
6. Борисов В.І., Тацій В.Я. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник, К.: Дакор, 2020. 768 с.

7. Вереша Р.В. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник, К.: Правова єдність, 2020. 768 с.
8. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Кримінальне право: навч. посіб. К.: Ваіте, 2014.
9. Кримінальне право : науково-експертні висновки / Вид. 3-тє, виправ. та доп. / За ред. д-ра юрид. наук, проф. П.С. Берзіна. Київ: Алерта, 2025. 848 с.
10. Кримінальне право України. Загальна частина: *підручник* / за заг. ред. В. М. Бурдіна, В. І. Маркіна. Київ: Юрінком Інтер, 2025. 1148 с.
11. Осадчий В.І., Плугатир В.С., Савченко А.В. Кримінально-правовий захист і відповідальність працівників правоохоронних органів: навч. посібник. К., 2002.
12. Савченко А.В. Практика Європейського Суду з прав людини: кримінально-правовий аспект. К.: Дакор, 2022. 208 с.

Виконати завдання:

1. Здійсніть огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду України (актуальна практика).
2. Ознайомтесь з практикою ЄСПЛ щодо обставин, які виключають кримінальну протиправність діяння.
3. Як співвідносяться між собою необхідна оборона та уявна оборона?
4. Назвіть ознаки необхідної оборони?
5. Які межі правомірності при затриманні особи, що вчинила кримінальне правопорушення?
6. Дайте поняття та ознаки крайньої необхідності?
7. У чому відмінність фізичного від психічного примусу?
8. Які особливості обставин, які виключають протиправність діяння з точки зору практики ЄСПЛ?

Практичне заняття № 19. Тема. Звільнення від кримінальної відповідальності (2 год.)

План

1. Поняття та ознаки звільнення від кримінальної відповідальності.
2. Звільнення від кримінальної відповідальності на підставі норм Загальної та Особливої частини кримінального законодавства: класифікація видів звільнення.
3. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям, підстави та умови такого звільнення.
4. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим, підстави та умови такого звільнення.

5. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею особи на поруки, підстави та умови такого звільнення.

6. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із зміною обстановки, підстави та умови такого звільнення.

7. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності, підстави та умови такого звільнення.

Рекомендована література:

1. Баулін Ю.В. Звільнення від кримінальної відповідальності : монографія. К.: Атіка, 2004. 296 с.
2. Берзін Павло. Кримінальне право України. Загальна частина. У 3-х томах. Том 1. Загальні засади. К.: Дакор, 2018. 404 с.
3. Борисов В.І., Тацій В.Я. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник, К.: Дакор, 2020. 768 с.
4. Вереша Р.В. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник, К.: Правова єдність, 2020. 768 с.
5. Грищук В. К. Кримінальне право України: Загальна частина : навч. посіб. для студентів, курсантів, аспірантів, докторантів, науковопедагогічних працівників юридичних факультетів закладів вищої освіти. Вид. 2-ге, змін. та допов. Львів : ЛьвДУВС, 2019. 666 с.
6. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Кримінальне право: навч. посіб. К.: Ваїте, 2014.
7. Ковальчук С.О., Василюк А.Л. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із зміною обстановки. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. Випуск № 4. Ч. 3. С. 62-66. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2025/08/5-2.pdf>
8. Кримінальне право України. Загальна частина: *підручник* / за заг. ред. В. М. Бурдіна, В. І. Маркіна. Київ: Юрінком Інтер, 2025. 1148 с.
9. Кримінальне право : науково-експертні висновки / Вид. 3-тє, виправ. та доп. / За ред. д-ра юрид. наук, проф. П.С. Берзіна. Київ: Алерта, 2025. 848 с.
10. Кримінальне право. Загальна частина (Українсько-європейські студії): *підручник*: у 2 книгах / за ред. О. О. Дудорова, А. А. Стрижевської. Книга 2. Вчення про заходи кримінально-правового впливу. Загальна частина кримінального права європейських держав. Київ: Видавництво «Норма права», 2025. 788 с.
11. Савченко А.В. Практика Європейського Суду з прав людини: кримінально-правовий аспект. К.: Дакор, 2022. 208 с.
12. Кримінальне право : науково-експертні висновки / Вид. 3-тє, виправ. та доп. / За ред. д-ра юрид. наук, проф. П.С. Берзіна. Київ: Алерта, 2025. 848 с.

13. Кримінальне право України. Загальна частина: *підручник* / за заг. ред. В. М. Бурдіна, В. І. Маркіна. Київ: Юрінком Інтер, 2025. 1148 с.
14. Кримінальне право. Загальна частина (Українсько-європейські студії): *підручник*: у 2 книгах / за ред. О. О. Дудорова, А. А. Стрижевської. Книга 2. Вчення про заходи кримінально-правового впливу. Загальна частина кримінального права європейських держав. Київ: Видавництво «Норма права», 2025. 788 с.
14. Сухонос В. В., Білокінь Р. М., Сухонос В. В. Кримінальне право України: Особлива частина : підручник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. В. В. Сухоноса. Суми : ПФ «Видавництво «Університетська книга», 2020. 672 с.
15. Тацій В. Я., Тютюгін В. І., Борисов В. І. Кримінальне право України: Загальна частина : підручник. Харків : Право, 2020. 584 с.

Виконати завдання:

1. На якій стадії кримінального правосуддя можливе звільнення від кримінальної відповідальності?
2. На якій підставі всі види звільнення від кримінальної відповідальності поділяються на умовні та безумовні?
3. Проаналізуйте те загальне, що властиве усім видам звільнення від кримінальної відповідальності?
4. Яким принципам кримінального права відповідає подальше удосконалення та поширення сфери застосування звільнення від кримінальної відповідальності?
5. Визначте основні підстави та умови звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із дійовим каяттям?
6. Які кримінально-правові та кримінально-процесуальні ознаки звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею особи на поруки є основними?
7. Надайте кримінально-правову характеристику звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із зміною обстановки?
8. Надайте кримінально-правову характеристику звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності?

Практичне заняття № 20. Тема. Поняття покарання. Система та види покарань (2 год.)

План

1. Поняття, ознаки та мета покарання.

2. Відмінність покарання від інших заходів державного примусу.
3. Система та види покарань за чинним КК України.
4. Основні покарання.
5. Додаткові покарання.
6. Змішані покарання.

Рекомендована література:

1. Грищук В. К. Кримінальне право України: Загальна частина : *навч. посіб.* для студентів, курсантів, аспірантів, докторантів, науково-педагогічних працівників юридичних факультетів закладів вищої освіти. Вид. 2-ге, змін. та допов. Львів : ЛьвДУВС, 2019. 666 с.
2. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Кримінальне право: *навч. посіб.* К.: Ваїте, 2014.
3. Берзін Павло. Кримінальне право України. Загальна частина. У 3-х томах. Том 1. Загальні засади. К.: Дакор, 2018. 404 с.
4. Борисов В.І., Тацій В.Я. Кримінальне право України. Загальна частина: *підручник*. К.: Дакор, 2020. 768 с.
5. Вереша Р. В. Кримінальне право України. Загальна частина. Вид. 9-те, перероб. та допов. Київ : Алерта, 2023. 576 с.
6. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Кримінальне право: навч. посіб. К.: Ваїте, 2014.
7. Кримінальне право України. Загальна частина : *підручник* / [А. А. Васильєв, Є. О. Гладкова, О. О. Житний та ін.] ; за заг. ред. проф. О. М. Литвинова; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. 428 с.
8. Кримінальне право : науково-експертні висновки / Вид. 3-тє, виправ. та доп. / За ред. д-ра юрид. наук, проф. П.С. Берзіна. Київ: Алерта, 2025. 848 с.
9. Кримінальне право. Загальна частина (Українсько-європейські студії): *підручник*: у 2 книгах / за ред. О. О. Дудорова, А. А. Стрижевської. Книга 2. Вчення про заходи кримінально-правового впливу. Загальна частина кримінального права європейських держав. Київ: Видавництво «Норма права», 2025. 788 с.
10. Кримінальне право України. Загальна частина: *підручник* / за заг. ред. В. М. Бурдіна, В. І. Маркіна. Київ: Юрінком Інтер, 2025. 1148 с.
11. Сухонос В. В., Білокінь Р. М., Сухонос В. В. Кримінальне право України: Особлива частина : *підручник* / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. В. В. Сухоноса. Суми : ПФ «Видавництво «Університетська книга», 2020. 672 с.
12. Тацій В. Я., Тютюгін В. І., Борисов В. І. Кримінальне право України: Загальна частина : *підручник*. Харків : Право, 2020. 584 с.
13. Хавронюк М. І. Кримінальне законодавство України та інших держав континентальної Європи: порівняльний аналіз, проблеми гармонізації : *монографія*. Київ : Юрисконсульт, 2006. 1048 с. 176.

Виконати завдання:

1. У чому полягає сутність принципу невідворотності покарання ?
2. У чому полягає виправлення як мета покарання?
3. Аргументуйте, у чому проявляється сутність попередження як мети покарання?
4. Чи може бути призначене покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю як додаткове покарання строком на 3 роки за порушення таємниці голосування (ст.159 КК України)
5. Чи може бути призначене покарання у виді громадських робіт жінкам, які досягли 55 років?
6. Чи може бути призначене покарання у виді виправних робіт працівнику поліції, медичному працівнику, селищному голові ?
7. Чи може бути призначене покарання у виді конфіскації майна за перешкоджання законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань?
8. Чи може бути призначене покарання у виді довічного позбавлення волі жінкам, які мають дітей до 3 –х років ?

Практичне заняття № 21. Тема. Призначення покарання (2 год.)

План

1. Загальні засади призначення покарання.
2. Обставини, що пом'якшують покарання.
3. Обставини, що обтяжують покарання.
4. Призначення покарання за сукупністю кримінальних правопорушень.
5. Призначення покарання за сукупністю вироків.

Рекомендована література:

1. Про практику призначення судами кримінального покарання: постанова Пленуму Верховного Суду України від 24 жовтня 2003р. №7: Постанови Пленуму Верховного Суду України в кримінальному судочинстві. / Вереша Р.В., Карпунцов В.В. К.: Алерта 2022. 322 с.
2. Берзін Павло. Кримінальне право України. Загальна частина. У 3-х томах. Том 1. Загальні засади. К.: Дакор, 2018. 404 с.
3. Борисов В.І., Тацій В.Я. Кримінальне право України. Загальна частина:

підручник. К.: Дакор, 2020. 768 с.

4. Вереша Р.В. Кримінальне право України. Загальна частина: *підручник*. К.: Правова єдність, 2020. 768 с.

5. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Кримінальне право: *навч. посіб.* К.: Ваїте, 2014. 944 с.

6. Кримінальне право України. Загальна частина: *підручник* / за заг. ред. В. М. Бурдіна, В. І. Маркіна. Київ: Юрінком Інтер, 2025. 1148 с.

7. Кримінальне право. Загальна частина (Українсько-європейські студії): *підручник*: у 2 книгах / за ред. О. О. Дудорова, А. А. Стрижевської. Книга 2. Вчення про заходи кримінально-правового впливу. Загальна частина кримінального права європейських держав. Київ: Видавництво «Норма права», 2025. 788 с.

8. Литвинов О. М., Орлов Ю. В., Ємельянов В. П. Кримінальне право України (у питаннях та відповідях) : *навч. посіб.* / за заг. ред. Ю. В. Орлова. Харків : ХНУВС, 2023. 520 с.

9. Сухонос В. В., Білокінь Р. М., Сухонос В. В. Кримінальне право України: Особлива частина : *підручник* / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. В. В. Сухоноса. Суми : ПФ «Видавництво «Університетська книга», 2020. 672 с.

10. Тацій В. Я., Тютюгін В. І., Борисов В. І. Кримінальне право України: Загальна частина : *підручник*. Харків : Право, 2020. 584 с.

Виконати завдання:

1. Наведіть приклади ситуацій, коли суд враховує положення Загальної частини КК України.
2. Чи враховує суд особу винного при призначенні покарання за вчинення ним умисного вбивства з обтяжуючими обставинами.
3. Чи може суд призначити більш м'яке покарання, ніж передбачено законом за службове підроблення (ч. 1 ст. 366).
4. Чи може суд визнати систематичне вчинення психологічного та економічного насильства над винним з боку потерпілого, обставиною, яка пом'якшує покарання.
5. Чи може бути призначене покарання у виді позбавлення волі строком на 20 років ?
6. Чи вважається перебування винного у стані фізіологічного афекту - обставиною, яка пом'якшує покарання ?
7. Чи вважається перебування винного у стані патологічного афекту - обставиною, яка обтяжує покарання ?

Практичне заняття № 22. Тема. Звільнення від покарання та його відбування (2 год.)

План

1. Поняття, підстави та види звільнення від покарання та його відбування.
2. Звільнення від відбування покарання з випробуванням.
3. Звільнення від покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку.
4. Умовно-дострокове звільнення від покарання та заміна невідбутої частини більш м'яким.
5. Звільнення від відбування покарання за хворобою.
6. Амністія.
7. Помилування.

Рекомендована література:

1. Азаров Д. С., Грищук В. К., Савченко А. В. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за заг. ред. О. М. Джужі, А. В. Савченка, В. В. Чернея. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ : Юрінком Інтер, 2018. 1104 с.
2. Берзін Павло. Кримінальне право України. Загальна частина. У 3-х томах. Том 1. Загальні засади. К.: Дакор, 2018. 404 с.
3. Борисов В.І., Тацій В.Я. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник, К.: Дакор, 2020. 768 с.
4. Вереша Р.В. Кримінальне право України. Загальна частина: *підручник*. К.: Правова єдність, 2020. 768 с.
5. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Кримінальне право: *навч. посіб.* К.: Ваїте, 2014.
6. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / [А. А. Васильєв, Є. О. Гладкова, О. О. Житний та ін.] ; за заг. ред. проф. О. М. Литвинова; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. 428 с.
7. Кримінальне право України. Загальна частина: *підручник* / за заг. ред. В. М. Бурдіна, В. І. Маркіна. Київ: Юрінком Інтер, 2025. 1148 с.
8. Кримінальне право. Загальна частина (Українсько-європейські студії): *підручник*: у 2 книгах / за ред. О. О. Дудорова, А. А. Стрижевської. Книга 2. Вчення про заходи кримінально-правового впливу. Загальна частина кримінального права європейських держав. Київ: Видавництво «Норма права», 2025. 788 с.
9. Кримінальне право України. Загальна частина: *підручник* / за заг. ред. В. М. Бурдіна, В. І. Маркіна. Київ: Юрінком Інтер, 2025. 1148 с.
10. Кримінальне право. Загальна частина (Українсько-європейські студії): *підручник*: у 2 книгах / за ред. О. О. Дудорова, А. А. Стрижевської. Книга 2. Вчення про заходи кримінально-правового впливу. Загальна частина кримінального права європейських держав. Київ: Видавництво «Норма права», 2025. 788 с.

11. Литвинов О. М., Орлов Ю. В., Ємельянов В. П. Кримінальне право України (у питаннях та відповідях) : *навч. посіб.* / за заг. ред. Ю. В. Орлова. Харків : ХНУВС, 2023. 520 с.
12. Назимко Є. С., Пономарьова Т. І. Звільнення неповнолітніх від покарання та його відбування у кримінальному та кримінально- виконавчому праві України та Польщі : *монографія*. Київ : Дакор, 2018. 212 с.
13. Сухонос В. В., Білокінь Р. М., Сухонос В. В. Кримінальне право України: Особлива частина : *підручник* / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. В. В. Сухоноса. Суми : ПФ «Видавництво «Університетська книга», 2020. 672 с.
14. Тацій В. Я., Тютюгін В. І., Борисов В. І. Кримінальне право України: Загальна частина : *підручник*. Харків : Право, 2020. 584 с.

Виконати завдання:

1. Чи може бути помилувана особа, яка визнана винною у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 4 ст. 368 КК України ?
2. Чи можуть бути звільнені законом про амністію особи, які винні у державній зраді ?
3. Визначте матеріальні та формальні підстави умовно-дострокового звільнення від відбування покарання.
4. Назвіть однакові та відмінні ознаки звільнення від відбування покарання на підставі амністії та помилування?
5. В чому полягають соціально-правові особливості звільнення від відбування покарання засуджених жінок, які є вагітними або мають малолітніх дітей?
6. Визначте основний зміст правового режиму іспитового строку засуджених жінок, які звільняються від відбування покарання з випробуванням на підставі ст. 79 КК?
7. Які підстави та умови звільнення від відбування покарання вагітних жінок та жінок, які мають дітей віком до трьох років, визначені за чинним кримінальним законодавством?

Практичне заняття № 23. Тема. Судимість (2 год.)

План

1. Поняття, ознаки та правові наслідки судимості.
2. Строки погашення судимості.
3. Обчислення строків погашення судимості.
4. Зняття судимості: підстави та порядок реалізації.

Рекомендована література:

1. Азаров Д. С., Грищук В. К., Савченко А. В. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за заг. ред. О. М. Джужі, А. В. Савченка, В. В. Чернея. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ : Юрінком Інтер, 2018. 1104 с.
2. Берзін Павло. Кримінальне право України. Загальна частина. У 3-х томах. Том 1. Загальні засади. К.: Дакор, 2018. 404 с.
3. Борисов В.І., Тацій В.Я. Кримінальне право України. Загальна частина: *підручник*. К.: Дакор, 2020. 768 с.
4. Вереша Р.В. Кримінальне право України. Загальна частина: *підручник*. К.: Правова єдність, 2020. 768 с.
5. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Кримінальне право: *навч. посіб.* К.: Ваїте, 2014.
6. Кримінальне право України. Загальна частина : *підручник* / [А. А. Васильєв, Є. О. Гладкова, О. О. Житний та ін.] ; за заг. ред. проф. О. М. Литвинова; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. 428 с.
7. Кримінальне право України. Загальна частина: *підручник* / за заг. ред. В. М. Бурдіна, В. І. Маркіна. Київ: Юрінком Інтер, 2025. 1148 с.
8. Кримінальне право. Загальна частина (Українсько-європейські студії): *підручник*: у 2 книгах / за ред. О. О. Дудорова, А. А. Стрижевської. Книга 2. Вчення про заходи кримінально-правового впливу. Загальна частина кримінального права європейських держав. Київ: Видавництво «Норма права», 2025. 788 с.
9. Кримінальне право. Загальна частина (Українсько-європейські студії): *підручник*: у 2 книгах / за ред. О. О. Дудорова, А. А. Стрижевської. Книга 2. Вчення про заходи кримінально-правового впливу. Загальна частина кримінального права європейських держав. Київ: Видавництво «Норма права», 2025. 788 с.
10. Муратова С.О. Судимість у системі інститутів Загальної частини кримінального права України. Х.: Право, 2017. 272 с.
11. Литвинов О. М., Орлов Ю. В., Ємельянов В. П. Кримінальне право України (у питаннях та відповідях) : *навч. посіб.* / за заг. ред. Ю. В. Орлова. Харків : ХНУВС, 2023. 520 с.
12. Сухонос В. В., Білокінь Р. М., Сухонос В. В. Кримінальне право України: Особлива частина : *підручник* / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. В. В. Сухоноса. Суми : ПФ «Видавництво «Університетська книга», 2020. 672 с.
13. Тацій В. Я., Тютюгін В. І., Борисов В. І. Кримінальне право України: Загальна частина : *підручник*. Харків : Право, 2020. 584 с.

Виконати завдання:

1. Визначте строк погашення судимості особи, засудженої за умисне вбивство з помсти (ч.1 ст. 115 КК України, призначено позбавлення волі строком на 7 років).
2. Чи має судимість особа, засуджена за погрозу вбивством (ч. 1 ст. 129 КК України) ?
3. Визначте строк погашення судимості особи засудженої за колабораційну діяльність (ч. 6 ст. 111-1 КК України, призначено покарання 12 років позбавлення волі).

Практичне заняття № 24.

Тема. Заходи кримінально-правового характеру (2 год).

План

1. Обмежувальні заходи.
2. Поняття, мета та види примусових заходів медичного характеру.
3. Примусове лікування.
4. Поняття спеціальної конфіскації та випадки її застосування.
5. Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб.

Рекомендована література:

1. Азаров Д. С., Гришук В. К., Савченко А. В. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за заг. ред. О. М. Джужі, А. В. Савченка, В. В. Чернея. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ : Юрінком Інтер, 2018. 1104 с.
2. Дудоров О. О., Хавронюк М. І. Відповідальність за домашнє насильство і насильство за ознакою статі (науково-практичний коментар новел Кримінального кодексу України) / за ред. М. І. Хавронюка. Київ : Ваїте, 2019. 288 с.
3. Жук І.В. Обмежувальні заходи у кримінальному праві України: правова природа та сутність. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2019. Вип. 55. Т. 2. С. 83–86
4. Кримінальне право України. Загальна частина: *підручник* / за заг. ред. В. М. Бурдіна, В. І. Маркіна. Київ: Юрінком Інтер, 2025. 1148 с.
5. Кримінальне право. Загальна частина (Українсько-європейські студії): *підручник*: у 2 книгах / за ред. О. О. Дудорова, А. А. Стрижевської. Книга 2. Вчення про заходи кримінально-правового впливу. Загальна частина кримінального права європейських держав. Київ: Видавництво «Норма права», 2025. 788 с.
6. Литвинов О. М., Орлов Ю. В., Ємельянов В. П. Кримінальне право України (у питаннях та відповідях) : *навч. посіб.* / за заг. ред. Ю. В. Орлова. Харків : ХНУВС, 2023. 520 с.
7. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України: станом на

- 2018 р. / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. Київ: ВД Дакор, 2018. С. 1360.
8. Нікіфорова Т. І. «Теорія і практика застосування заходів кримінально-правового характеру»: *навч. посіб.* Хмельницький: Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2020. С. 175
 9. Примаченко В.Ф. Окремі аспекти визначення місця обмежувальних заходів, що застосовуються до осіб, які вчинили домашнє насильство в системі заходів кримінально-правового характеру. *Організаційно-правові засади запобігання домашньому насильству реалії та перспективи*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., (31 травня 2019 р). Запоріжжя: КПУ, 2019. 174 с.
 10. Харитонов О. Обмежувальні заходи в системі інструментів запобігання та протидії домашньому насильству. *Актуальні проблеми кримінально-правового, кримінально-процесуального та криміналістичного забезпечення безпеки України*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (30 листопада 2018 р., м. Дніпро). Дніпро: Видавець Біла К.О., 2018. С. 214–216.

Теми рефератів:

1. Застосування обмежувальних заходів за законодавством зарубіжних країн.
2. Кримінальна відповідальність за домашнє насильство у країнах ЄС та Україні.
3. Кримінальна відповідальність юридичних осіб за законодавством зарубіжних країн.

Практичне заняття № 25. Тема. Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх (2 год.)

1. Загальна характеристика особливостей кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх.
2. Звільнення від кримінальної відповідальності неповнолітніх.
3. Покарання, які застосовуються до неповнолітніх, та їх особливості.
4. Призначення покарання неповнолітнім.
5. Звільнення неповнолітніх від покарання та його відбування.
6. Погашення та зняття судимості щодо неповнолітніх.

Рекомендована література:

1. Берзін Павло. Кримінальне право України. Загальна частина. У 3-х

- томах. Том 1. Загальні засади. К.: Дакор, 2018. 404 с.
2. Борисов В.І., Тацій В.Я. Кримінальне право України. Загальна частина: *підручник*. К.: Дакор, 2020. 768 с.
 3. Васильєв А. А., Гладкова Є. О., Житний О. О. Кримінальне право України. Загальна частина : *підручник* / за заг. ред. проф. О. М. Литвинова; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. 428 с.
 4. Вереша Р.В. Кримінальне право України. Загальна частина: *підручник*, К.: Правова єдність, 2020. 768 с.
 5. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Кримінальне право: *навч. посіб.* К.: Ваїте, 2014.
 6. Кримінальне право України. Загальна частина : *підручник* / [А. А. Васильєв, Є. О. Гладкова, О. О. Житний та ін.] ; за заг. ред. проф. О. М. Литвинова; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. 428 с.
 7. Кримінальне право України. Загальна частина: *підручник* / за заг. ред. В. М. Бурдіна, В. І. Маркіна. Київ: Юрінком Інтер, 2025. 1148 с.
 8. Кримінальне право. Загальна частина (Українсько-європейські студії): *підручник: у 2 книгах* / за ред. О. О. Дудорова, А. А. Стрижевської. Книга 2. Вчення про заходи кримінально-правового впливу. Загальна частина кримінального права європейських держав. Київ: Видавництво «Норма права», 2025. 788 с.
 9. Литвинов О. М., Орлов Ю. В., Ємельянов В. П. Кримінальне право України (у питаннях та відповідях) : *навч. посіб.* / за заг. ред. Ю. В. Орлова. Харків : ХНУВС, 2023. 520 с.
 10. Про практику розгляду судами справ про застосування примусових заходів виховного характеру: постанова Пленуму Верховного Суду України від 31 травня 2002р. № 6: *Постанови Пленуму Верховного Суду України в кримінальному судочинстві.* / Вереша Р.В., Карпунцов В.В. К.: Алерта 2022. 322 с.

Відповісти на запитання:

1. Який юридичний факт для звільнення неповнолітнього від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру передбачений КК України?
2. Які особливості звільнення неповнолітнього від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності встановлені ст. 106 КК України?
3. Чому неповнолітнім не призначається довічне позбавлення волі ?

4. Які межі остаточного покарання, що може бути призначене неповнолітньому за сукупністю злочинів та за сукупністю вироків, встановлені КК України?

5. Охарактеризуйте особливості звільнення неповнолітнього від відбування покарання з випробуванням?

6. Охарактеризуйте особливості звільнення від покарання із застосуванням примусових заходів виховного характеру.

7. Розкрийте особливості застосування умовно-дострокового звільнення від відбування покарання неповнолітніх.

8. Охарактеризуйте особливості погашення і зняття судимості щодо осіб, які вчинили злочин до досягнення ними вісімнадцятирічного віку.

ОСОБЛИВА ЧАСТИНА 2 КУРС

Практичне заняття № 1 (2 год.)

ТЕМА. Кримінальні правопорушення проти основ національної безпеки України

1. Кримінально-правова характеристика злочину, передбаченого ст. 110 КК України (опрацювати відповідний вирок).
2. Кримінально-правова характеристика державної зради (опрацювати відповідний вирок) .
3. Кримінально-правова характеристика диверсії (опрацювати відповідний вирок) .
4. Кримінально-правова характеристика перешкоджання законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань (опрацювати відповідний вирок).
5. Кримінально-правова характеристика складу злочину, передбаченого ст. 114-2 КК України (опрацювати відповідний вирок) .

Методичні вказівки:

1. Даючи кримінально-правову характеристику складу кримінального правопорушення слід дотримуватись схеми юридичного аналізу, зокрема у запропонованій послідовності:

- з'ясувати суспільну небезпеку діяння;
- дати характеристику об'єкта кримінального правопорушення, предмета, потерпілого;
- дати характеристику об'єктивної сторони кримінального правопорушення, а саме назвати діяння, розкрити зміст його форм, розкрити зміст суспільно-небезпечних наслідків, при потребі охарактеризувати час, місце, спосіб, знаряддя, обстановку та засоби вчинення діяння;
- назвати момент закінчення кримінального правопорушення та вид складу кримінального правопорушення за конструкцією об'єктивної сторони;
- дати характеристику суб'єкта кримінального правопорушення;
- охарактеризувати суб'єктивну сторону, а саме форми вини, види умислу або необережності, їх зміст у конкретному кримінальному правопорушення;
- охарактеризувати мотиви та мету, емоційний стан;
- охарактеризувати кваліфікуючі ознаки складу кримінального правопорушення.

2. Для опрацювання вироків слід звернутись до Єдиного державного реєстру судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/>. Кримінальне судочинство _ Кримінальні справи з 1 січня 2019 року_ Кримінальні правопорушення проти основ національної безпеки_ відповідна стаття. У лівому вікні обрати форму судового рішення _ Вирок. Проаналізувавши зміст вироку, слід скласти

коротку фабулу справи, назвати формулу кваліфікації, вид та розмір призначеного покарання.

Література до теми

1. Антонюк Н. Державна зрада і колабораційна діяльність. *Слово Національної школи суддів України*. 2021. № 4. С. 56–68.
2. О. О. Дудоров, Р.О. Мовчан. Відповідальність за пособництво державі-агресору: проблеми кваліфікації та вдосконалення кримінального закону. *Вісник Асоціації кримінального права України*, 2022, № 2(18). С. 95-117.
3. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Кримінальне право України: *Навч. посібник* / За заг. ред. М.І. Хавронюка.К.: Ваїте, 2014. 944 с.
4. Книженко О.О., Ангелуца Н.П., Негода А.С. Караність колабораційної діяльності. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2023. Серія ПРАВО. Випуск 79: частина 2. С. 175-181.
5. Кравчук, О. Бондаренко М. Колабораційна діяльність: аналіз нової статті 111-1 КК. ГО «Вектор прав людини». Київ, 2022. URL:<http://hrvector.org/podiyi/22-03-20-mbo>
6. Кузнецов В. В., Сийплові М. В. Кримінальна відповідальність за колабораційну діяльність як новий виклик сьогодення. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2022. Вип. 70. С. 381–388.
7. Мовчан Р. О. Аналіз кримінально-правової новели про несанкціоноване поширення військово значущої інформації (ст. 114-2 Кримінального кодексу України). *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 4. С. 326–330.
8. Мовчан Р. О. «Воєнні» новели Кримінального кодексу України: правотворчі та правозастосовні проблеми: *монографія*. Київ: Норма права, 2022. 241 с.
9. Про національну безпеку України: Закон України від 21 червня 2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#n355>
10. Новели кримінального законодавства України, прийняті в умовах воєнного стану: наук.-практ. комент. / А. А. Вознюк, О. О. Дудоров, Р. О. Мовчан, С. С. Чернявський та ін.; за ред. А. А. Вознюка, Р. О. Мовчана, В. В. Чернея. Київ: Норма права, 2022. 278 с.
11. Письменський Є. О., Мовчан Р. О. Новели кримінального законодавства України про колабораційну діяльність. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 6. С. 356–360.
12. Письменський Є. О., Мовчан Р. О. Ідеологічний та культурноосвітній колабораціонізм: окремі проблеми тлумачення та вдосконалення законодавства. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. № 2. С. 8–16.
13. Старко О.Л. Аналіз практики застосування ст. 114-2 Кримінального кодексу України (несанкціоноване поширення інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, рух, переміщення або розміщення Збройних Сил України чи інших утворених відповідно до законів України військових формувань, вчинене в умовах

воєнного або надзвичайного стану). *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 5. С. 752-756. URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/313165/304200>.

14. Старко О.Л. Проблеми правової невизначеності кримінально-правової заборони несанкціонованого поширення військово значущої інформації. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. № 5. Частина 3. С. 87-92.

ТЕМА. Кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи

Семінарське заняття № 2 (2 год.)

1. Класифікація кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи. Поняття вбивства і його види.
2. Кримінально-правова характеристика умисного вбивства (ст. 115 КК України). (опрацювати відповідний вирок) .
3. Кримінально-правова характеристика умисного вбивства, вчиненого у стані сильного душевного хвилювання (ст. 116 КК України). (опрацювати відповідний вирок) .
4. Кримінально-правова характеристика умисного вбивства матір'ю своєї новонародженої дитини (ст. 117 КК України). (опрацювати відповідний вирок)
5. Кримінально-правова характеристика умисного вбивства при перевищенні меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення (ст. 118 КК України) (опрацювати відповідний вирок) .
6. Кримінально-правова характеристика вбивства через необережність (ст. 119 КК України) (опрацювати відповідний вирок) .
6. Кримінально-правова характеристика доведення до самогубства (ст. 120 КК України) (опрацювати відповідний вирок) .

Семінарське заняття № 3 (2 год.)

1. Кримінально-правова характеристика умисного тяжкого тілесного ушкодження (ст. 121 КК України). (опрацювати відповідний вирок) .
2. Кримінально-правова характеристика умисного легкого тілесного ушкодження (ст. 125 КК України). (опрацювати відповідний вирок) .
3. Кримінально-правова характеристика домашнього насильства (ст. 126-1 КК України). (опрацювати відповідний вирок) .
4. Кримінально-правова характеристика катування (ст. 127 КК України). (опрацювати відповідний вирок).
5. Кримінально-правова характеристика к.п, передбачених ст.ст. 130, 133 КК України. (опрацювати відповідний вирок)

1. Кримінально-правова характеристика к.п., передбаченого ст. 135 КК України. (опрацювати відповідний вирок).
2. Кримінально-правова характеристика к.п., передбаченого ст. 136 КК України. (опрацювати відповідний вирок).
3. Кримінально-правова характеристика к.п., передбаченого ст. 139 КК України. (опрацювати відповідний вирок).
4. Кримінально-правова характеристика к.п., передбаченого ст. 140 КК України. (опрацювати відповідний вирок).
5. Кримінально-правова характеристика незаконного проведення абортів або стерилізації (ст. 134 КК України) (опрацювати відповідний вирок) .

Теми рефератів, доповідей

1. Схиляння до самогубства як одна із альтернативних форм діяння як ознаки об'єктивної сторони складу доведення до самогубства.
2. Проблема суїциду в Україні (стан за останні 5 років, причини явища).
3. Відмінність тяжкого тілесного ушкодження, що спричинило смерть потерпілого від умисного вбивства та вбивства через необережність.
4. Побой і мордування. Їх відмінність від тілесних ушкоджень.
5. Відмінність «Залишення в небезпеці» від «Ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані».
6. Систематичність як ознака об'єктивної сторони домашнього насильства.

Виконати завдання:

1. Дати визначення понять: вбивство, життя, початковий момент та кінцевий момент життя, самогубство, погроза, тілесне ушкодження, побой, мордування, домашнє насильство, катування, соціальні хвороби, ВІЛ (СНІД), поставлення у небезпеку, права пацієнта, донорство, трансплантація, пацієнт, клінічні випробування, залишення в небезпеці, лікарська таємниця, медичний працівник.
2. Розмежуйте тяжке тілесне ушкодження від інших видів тілесних ушкоджень.
3. Охарактеризуйте підставу пом'якшення відповідальності за ст. 116 КК України та ст. 117 КК України.
4. Розмежуйте склади кримінальних правопорушень, передбачені ст. 139 КК України та ст. 140 КК України.
5. Розмежуйте залишення в небезпеці та ненадання допомоги особі, яка

перебуває в небезпечному для життя стані.

6. Проаналізувати дані офіційної статистики стосовно кримінальних правопорушень, передбачених ст. 120 КК України за 2018- 2024 р., згідно даних звіту Офісу Генерального прокурора України “Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування” (URL:<https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvann...>).
7. Змодельовати ситуацію, яка відображає діяння, що містить склад: простого умисного вбивства, умисного вбивства, вчиненого у стані сильного душевного хвилювання, умисного вбивства матір'ю своєї новонародженої дитини, домашнього насильства, катування, залишення у небезпеці, зараження вірусом імунодефіциту людини та іншої невиліковної інфекційної хвороби, розголошення лікарської таємниці.

Література до теми

1. Балабко В. В. Злочини проти життя та здоров'я особи : кримінальна відповідальність медичних працівників: *монографія*. Запоріжжя: Дніпровський металург, 2017 . 287 с.
2. Гаркуша А. Г., Ткач Ю. О. Особливості кваліфікації порушення встановленого законом порядку трансплантації анатомічних матеріалів людини (ст. 143 КК України) : *метод. рек.* Дніпро : Дніпров. держ. ун-т внутр. справ, 2024. 36 с.
3. Гринчак С.В. Кримінальна відповідальність за незаконну трансплантацію органів або тканин людини: *Монографія* / Наук. ред. Л.В. Дорош. Харків: Право, 2011. 296 с.
4. Данилевський А.О., Болдарь Г.Є. Кримінальна відповідальність за вчинення злочинів проти життя та здоров'я особи: проблеми кваліфікації та відмежування від суміжних складів злочинів: *Наук.-практ. посібник*. Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е.Є. Дідоренка, 2011. 152 с.
5. Дудоров О.О., Хавронюк М. І. Відповідальність за домашнє насильство і насильство за ознакою статі (*науково-практичний коментар новел Кримінального кодексу України*) / за ред. М. І. Хавронюка. К.: Ваїте, 2019. 288 с.
6. Заславська М.Г. Неналежне виконання обов'язків щодо охорони життя та здоров'я дітей: соціальна обумовленість і склад злочину: *Монографія*. Х.: Право, 2013. 216 с.
7. Забуга Ю.Ю., Соловійова В.С., Нестеренко І.В. Особливості кримінальної відповідальності за умисне вбивство, вчинене у стані сильного душевного хвилювання. *Форум права*. 2020. № 2. С. 102-113.
8. Зінченко І.О., Володіна О.О. Кваліфікація кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи: *навчальний посібник* / За заг. ред. М.І. Панова. Х.: Право, 2019. 248 с.

9. Інструкція з визначення критеріїв перинатального періоду, живонародженості та мертвонародженості, затверджена наказом МОЗ України від 29 березня 2006 р. № 179. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>
10. Порядок констатації та діагностичні критерії смерті мозку людини, затверд. Наказом МОЗ України від 9.11.2020 р. № 2559. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1260-20#Text>
11. Кримінально-правова характеристика злочинів проти особи: *навч. посібник у схемах* / В. К. Гришук, Т. М. Луцький, О. Ф. Пасека, М. В. Самарчук. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2019. - 64 с.
12. Куц В.М., Гізімчук С.В., Єгорова В.О. Кримінальна відповідальність за незаконне проведення дослідів над людиною: *Монографія*. Х.: Право, 2012. 304 с.
13. Луцький Т. М. Кримінальна відповідальність за необережне заподіяння смерті в Україні: теорія та практика: *монографія*. Львів. Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 544 с
14. Михайлов В.Є. Кримінальна відповідальність за зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби: соціальна обумовленість та склад злочину : *Монографія* / В. Є. Михайлов. Х.: Право, 2011. 247 с.
15. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 4. Ст. 19.
16. Про затвердження Порядку надання комплексної медичної допомоги вагітній жінці під час небажаної вагітності, форм первинної облікової документації та інструкцій щодо їх заповнення: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 24.05.2013 р. № 423.
17. Правила судово-медичного визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень: Затверджені наказом Міністерства охорони здоров'я України від 17 січня 1995р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0255-95#Text>
18. Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення: Закон України від 24 лютого 1994 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4004-12#Text>
19. Про захист населення від інфекційних хвороб.: Закон України від 6.04. 2000 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1645-14#Text>
20. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 7.12.2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>
21. Про запобігання захворюванню на синдром набутого імунодефіциту (СНІД) та соціальний захист населення: Закон України від 23.12. 2010 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/155/98-%D0%B2%D1%80#Text>
19. Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи: *Постанова Пленуму Верховного Суду України* від 7 лютого 2003 р. № 2. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=v0002700-03>.
20. Про судову практику в справах про необхідну оборону : *Постанова Пленуму Верховного Суду України* від 26 квітня 2002 р. № 1 URL: <http://www.scourt.gov.ua/clients/vs.nsf>

21. Старко О. Л. Особливості кількісно-якісних вимірів умисних вбивств в Україні за період з 1992 р. по 2019 р. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 4. С. 273-276. URL : http://www.lsej.org.ua/4_2020/68.pdf
22. Старко О.Л. Проблеми кримінальної відповідальності за порушення прав пацієнта у сфері проведення клінічних випробувань лікарських засобів. *Порівняльно-аналітичне правознавство*. 2021. № 4. С. 303-307. URL : <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/255488/252553>
23. Старко О.Л. Умисне вбивство матірю своєї новонародженої дитини (кримінально-правове та кримінологічне дослідження) : *монографія*. Луцьк : ВНУ імені Лесі Українки, 2009. 188 с.
24. Сташис В.В., Бажанов М.І. Особа під охороною кримінального закону. Х.: Право, 1996. 224 с.
25. Старко О.Л. Умисне вбивство, вчинене у стані сильного душевного хвилювання: правозастосовчий аспект. *Актуальні проблеми правознавства*. 2025. № 1. С. 159-165

ТЕМА. Кримінальні правопорушення проти волі, честі та гідності особи

Практичне заняття № 5 (2 год.)

1. Насильницьке зникнення. (опрацювати відповідний вирок).
2. Захоплення заручників. (опрацювати відповідний вирок).
3. Торгівля людьми. (опрацювати відповідний вирок).
4. Використання малолітньої дитини для заняття жебрацтвом. (опрацювати відповідний вирок).
5. Експлуатація дітей. (опрацювати відповідний вирок).
6. Примушування до шлюбу. (опрацювати відповідний вирок).

Теми рефератів, доповідей

1. Відмінність “Незаконного позбавлення волі або викрадення людини” від “Захоплення заручників”.
2. Спірні питання у визначенні потерпілого при кваліфікації злочину «Підміна дитини».
3. Поняття спеціального суб’єкта при встановленні елементів складу злочину, передбаченого ст. 151 КК України.
4. Особливості об’єктивної сторони насильницького зникнення.

Виконати завдання:

1. Дати визначення понять: воля, честь, гідність, викрадення людини, захоплення заручників, заручник, торгівля людьми, експлуатація дітей, жебрацтво, психіатричний заклад, примушування, шлюб.
2. Змодельовати ситуацію, яка відображає діяння, що містить склад: незаконного позбавлення волі або викрадення людини, захоплення заручників, торгівлі людьми, експлуатації дітей, використання малолітньої дитини для заняття жебрацтвом, примушування до шлюбу.
3. Проаналізувати дані офіційної статистики стосовно кримінальних правопорушень, передбачених ст. 149 КК України за 2024 р., згідно даних звіту Офісу Генерального прокурора України “Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування” (URL:<https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvann...>)

Література до теми

1. Андрушко А. В. Теоретико-прикладні засади запобігання та протидії злочинам проти волі, честі та гідності особи: *монографія*. Київ: Ваїте, 2020. 560 с.
2. Андрушко А.В. Окремі аспекти кримінальної відповідальності за захоплення заручників. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. № 3. С. 160–164
3. Андрушко А.В. Проблемні аспекти об’єктивної сторони насильницького зникнення. *Воєнний конфлікт і злочинність: соціально-гуманітарні, кримінально-правові та кримінологічні аспекти: збірник матеріалів Тринадцятої міжвузівської науково-практичної конференції* (м. Сєвєродонецьк, 30 жовтня 2020 року). Сєвєродонецьк: Луган. держ. ун-т внутр. справ імені Е.О. Дідоренка, 2021. С. 142–150.
4. Давлатов Ш.Б., Асєєва А.В. Примушування до шлюбу в аспекті протидії домашньому насильству: криміналізація та іноземний досвід. *Правова позиція*. 2020. № 4(29). С. 102-106. DOI: <https://doi.org/10.32836/2521-6473.2020-4.20>
5. Декларація ООН про захист усіх осіб від насильницького зникнення від 18.12.1992 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_225#Text
6. Додаткова конвенція про скасування рабства, работоргівлі та інститутів і звичаїв, суміжних з рабством від 07.09.1956 р. Ратифікована УРСР 31.10.1958 р. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/140716___529193
7. Конвенція ООН про боротьбу з торгівлею людьми і експлуатацією проституції третіми особами від 02.12.1949 р. Ратифікована Україною 17.07.1997 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_162#Text
8. Конвенція ООН про права дитини від 20.11.1989 р. Ратифікована Україною 27.02.1991 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text
9. Кримінально-правова характеристика злочинів проти особи: *навч. посібник у схемах* / В. К. Грищук, Т. М. Луцький, О. Ф. Пасєка, М. В. Самарчук. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2019. 64 с.

10. Кримінальний кодекс України: Науково-практичний коментар. Вид. шосте, перероб. і доп. /Відп. ред. Є. Л. Стрельцов. Х.: ТОВ “Одіссей”, 2013.
11. Марін О. Кримінальна відповідальність за насильницьке зникнення за кримінальним правом України. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2021. Випуск 72. С. 122–130. URL: <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/law/article/view/11205/11513>
10. Про психіатричну допомогу: Закон України від 22.02. 2000 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1489-14#Text>
11. Про охорону дитинства: Закон України від 26.04. 2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>
12. Черевко К.О. Окремі питання кримінально-правової характеристики злочину, передбаченого ст. 150-1 КК України. *Вісник кримінологічної асоціації України*. 2015. № 3. С. 102-108.
13. Швець Д.В., Кісіль З.Р., Кісіль Р.В. Торгівля людьми під час воєнного стану в Україні: психологічні аспекти постраждалих. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. Вип. 5 Ч. 3. С. 121-126.

ТЕМА 5. Кримінальні правопорушення проти статевої свободи та статевої недоторканості особи

Практичне заняття № 6 (2 год.)

1. Кримінально-правова характеристика зґвалтування. (опрацювати відповідний вирок).
2. Кримінально-правова характеристика сексуального насильства. (опрацювати відповідний вирок).
3. Кримінально-правова характеристика примушування до вступу в статевий зв'язок. (опрацювати відповідний вирок).
4. Кримінально-правова характеристика вчинення дій сексуального характеру з особою, яка не досягла шістнадцятирічного віку. (опрацювати відповідний вирок).
5. Кримінально-правова характеристика розбещення неповнолітніх. (опрацювати відповідний вирок).
6. Кримінально-правова характеристика домагання дитини для сексуальних цілей. (опрацювати відповідний вирок).

Теми рефератів, доповідей

1. Кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки зґвалтування.
2. Розмежування сексуального насильства та зґвалтування.
3. Види спеціальних суб'єктів при кваліфікації злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканності особи.

4. Суспільна небезпека розбещення неповнолітніх.

Виконати завдання:

1. Дати визначення понять: зґвалтування, сексуальне насильство, добровільна згода, неповнолітній, малолітня дитина, статевая зрілість, примушування, форми розбещення неповнолітніх, дитяча порнографія.
2. Проаналізувати дані офіційної статистики стосовно кримінальних правопорушень, передбачених ст.ст. 152-156-1 КК України за 2024 р., згідно даних звіту Офісу Генерального прокурора України “Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування” (URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushehnyia-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvann...>).

Література до теми

1. Берднік І.В. До питання кваліфікації сексуального насильства в умовах міжнародного збройного конфлікту. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 6. С. 373-378. URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/274200/269408>
2. Брич Л.П. Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи за законодавством України. Львів: Львівський держ. Ун-т внутр. Справ, 2010. 84 с.
3. Дудоров О.О. Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи (основні положення кримінально-правової характеристики: *практичний поради́ник*. Северодонецьк: РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2018. 94 с. URL: <http://dudorov.com.ua/images/download/zbirnyk-pidruchnykiv-005.pdf>
4. Дудоров О. Новели кримінального законодавства щодо відповідальності за сексделікти: окремі проблемні аспекти. *Юридичний вісник України*. 1–7 лютого 2019 р. № 5. С. 12–13; 8–14 лютого 2019 р. № 6. С. 12–13.
5. Дудоров О.О., Задоя К.П. «Вік сексуальної згоди» у міжнародному праві, кримінально-правовій доктрині та Кримінальному кодексі України. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2019. Вип. 1. С. 75–94.
6. Кваліфікація злочинів, підслідних органам внутрішніх справ: *Навч. посіб.* / За заг. ред. В.В. Коваленка; За наук. ред. О.М. Джужи та А.В. Савченка. – К.: Атіка, 2011. С. 125-161.
7. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами: Стамбул (Туреччина) від 11 травня 2011 р. URL: <https://rm.coe.int/1680093ddb2>.
8. Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства: Лансароте. 25 жовтня 2007 року. Ратифіковано з заявами Законом No 4988-VI від 20.06.2012 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_927#Text

9. Лисько Т.Д., Осадча І.А. Кримінальна відповідальність за зґвалтування: аналіз судової практики. *Правова держава*. 2022. № 46. С. 87-93. URL: <http://pd.onu.edu.ua/article/view/257814/256538>
10. Радутний О. Е. Розбещення та розпусні дії за ст. 156 КК України в координатах правової визначеності. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2022. № 1(17). С. 120-145.
11. Сок О. Особливості кримінальної відповідальності за сексуальне насильство. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. № 1 (116). С. 282-289.
10. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Кримінальне право України: *Навч. посібник* / За заг. ред. М.І. Хавронюка. К.: Ваїте, 2014. 944 с.
10. Кримінальний кодекс України: Науково-практичний коментар. Вид. шосте, перероб. і доп. / Відп. ред. Є. Л. Стрельцов. Х.: ТОВ “Одіссей”, 2013. 816 с.
11. Правила проведення судово-медичних експертиз (обстежень) з приводу статевих станів у бюро судово-медичної експертизи, затверджені наказом МОЗ № 6 від 17.01.1995 р. . URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0253-95#Text>
12. Про судову практику у справах про злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи: *Постанова Пленуму Верховного Суду України* від 30 травня 2008 р. № 5. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0005700-08#Text>
13. Тищенко А.Д. Домагання дитини для сексуальних цілей: характеристика суб'єкта складу злочину. № 2 (2024): Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична. С. 91-97. URL: <http://journals.lvduvs.lviv.ua/index.php/law/article/view/872>

**ТЕМА. Кримінальні правопорушення проти виборчих,
трудових та інших особистих прав
і свобод людини і громадянина**

Практичне заняття № 7 (2 год.)

1. Поняття та класифікація кримінальні правопорушення проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина.
2. Загальна характеристика кримінальних правопорушень проти виборчих прав. Кримінально-правова характеристика складів кримінальних правопорушень, передбачених ст. 158-2 КК України, ст. 160 КК України (опрацювати відповідні вироки).
3. Загальна характеристика кримінальних правопорушень проти трудових прав громадян. Кримінально-правова характеристика складів кримінальних правопорушень, передбачених ст. 172 КК України, ст. 175 КК України. (опрацювати відповідні вироки).
4. Кримінально-правова характеристика перешкоджання законній професійній діяльності журналістів (ст. 171 КК України). (опрацювати відповідні вироки).

5. Кримінально-правова характеристика порушення таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної чи іншої кореспонденції, що передаються засобами зв'язку або через комп'ютер (ст. 163 КК України). (опрацювати відповідний вирок).
6. Кримінальні правопорушення проти сім'ї : загальна кримінально-правова характеристика (ст.ст. 164-169 КК України). (опрацювати відповідні вирок).

Теми рефератів, доповідей

1. Кримінально-правовий захист авторського права й суміжних прав.
2. Кримінально-правовий захист трудових прав громадян.
3. Кримінально-правова охорона приватного життя.
4. Поняття та зміст неправомірної вигоди як ознаки підкупу виборця.

Виконати завдання:

1. Дати визначення понять: виборче право, таємниця голосування, виборчі бюлетені, референдум, рівноправність громадян, недоторканність житла, недоторканність приватного життя, сплата аліментів, таємниця усиновлення (удочеріння), законодавство про працю, авторське право, трудові права, інші особисті права і свободи людини і громадянина, трудове законодавство, інтелектуальна власність.
2. Визначити момент закінчення кримінальних правопорушень за ст.ст. 157, 158-2, 161, 162, 172, 181.
3. Проаналізувати дані офіційної статистики стосовно кримінальних правопорушень, передбачених ст.ст. 157-184 КК України за 2024 р., згідно даних звіту Офісу Генерального прокурора України “Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування”. URL:<https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvann...>
4. Змодельуйте ситуацію, яка відображає склад: перешкоджання здійсненню виборчого права або права брати участь у референдумі, роботі виборчої комісії або комісії референдуму чи діяльності офіційного спостерігача; незаконного знищення або пошкодження виборчої документації або документації референдуму; підкупу виборця, учасника референдуму, члена виборчої комісії або комісії з референдуму; порушення таємниці голосування; порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної, регіональної належності, релігійних переконань, інвалідності та за іншими ознаками.
5. Змодельуйте ситуацію, яка відображає склад порушення недоторканності житла. Вкажіть ознаки «житла», «іншого володіння особи». Наведіть

максимально повний перелік об'єктів, які можуть бути визнані житлом або іншим володінням особи.

Література до теми

1. Білаш Олександр. Кримінально-правова характеристика незаконних дій щодо релігійних споруд або святинь : *монографія* ; передм. : Є.Л. Стрельцов. Ужгород : Видавництво Олександри Гаркуші, 2015. 212 с.
2. Буряк К. М. Професійна діяльність журналістів як об'єкт кримінальноправової охорони. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Випуск 2. Херсон, 2017. Том 2. 176 с. С. 63–66.
3. Виборчий кодекс України від 19 грудня 2019 року № 396-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#Text>
4. Гальцова В. В. Об'єкт та система злочинів проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини та громадянина (розділ V Особливої частини Кримінального кодексу України). *Право і Безпека*. 2011. № 2. С. 223-227. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Pib_2011_2_51.pdf
5. Горпинюк О.П. Інформаційна приватність та її захист від злочинних посягань в Україні: *Монографія*. Львів: БОНА, 2014. 324 с.
6. Зінченко І. О., Шевченко Є. В. Загальна характеристика кримінальних правопорушень проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина (статті 157–184 КК). Кримінальні правопорушення проти виборчих прав громадян (статті 157–160 КК). *Вісник асоціації кримінального права України*. 2020. Вип. 2 (14). С. 366–406. URL: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:vGSU568j2oEJ:vakp.nlu.edu.ua/article/view/218751/219460+&cd=8&hl=ru&ct=clnk&gl=mt&client=safari>
7. Конвенція про захист прав і основних свобод людини від 04.11.1950 р. Ратифікована Україною 17.07.1997 р.. *Права людини. Міжнародні договори України, декларації, документи* / Упоряд. Ю.К. Качуренко. К.: Юрінфор. 1992. 200 с.
8. Конвенція про права дитини від 20 листопада 1989 р. Ратифікована Україною 27 лютого 1991р. *Права людини. Міжнародні договори України, декларації, документи* / Упоряд. Ю.К. Качуренко. К.: Юрінфор. 1992. 200 с.
9. Кримінально-правовий аналіз злочинних посягань на свободу слова та перешкоджання професійній діяльності журналістів : *науково-методичні рекомендації* / Є.О. Гладкова. Харків :Харківський національний університет внутрішніх справ, 2016. 68 с.
10. Мовчан Р. Кримінальна відповідальність за виборчі правопорушення :аналіз останніх законодавчих змін. *Вісник Львівського університету*. Серія юридична. 2021. Випуск 72. С. 131–139.
11. Маркін В.І. Кримінально-правова охорона свободи віросповідання в Україні: *Автореф. дис. ... канд.. юрид. наук*. Львів, 2012. 18 с.

12. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права від 16 грудня 1966 р. Права людини. Міжнародні договори України, декларації, документи / Упоряд. Ю.К. Качуренко. К.: Юрінфор. 1992. 200 с.
13. Островський О.С. Кримінальна відповідальність за порушення прав людини на свободу віросповідання за кримінальним правом України: *Автореф. дис. ... канд. юрид. наук.* Львів, 2014. 21с.
14. Калмиков Д. О. Кримінальна відповідальність за експлуатацію дітей: *Монографія.* Наук. ред. М.І. Хавронюк. Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2012, 560 с.
15. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>.
16. Орлеан А.М. Кримінально-правове забезпечення в Україні охорони людини від експлуатації: *Монографія.* Кам'янець-Подільський: ПП Буйницький О.А., 2014. 456 с.

ТЕМА. Кримінальні правопорушення проти власності

Практичне заняття № 8 (2 год.)

1. Класифікація кримінальних правопорушень проти власності.
2. Кримінально-правова характеристика крадіжки. (опрацювати відповідний вирок).
3. Кримінально-правова характеристика грабежу. (опрацювати відповідний вирок).
4. Кримінально-правова характеристика розбою. (опрацювати відповідний вирок).
5. Кримінально-правова характеристика вимагання та шахрайства. (опрацювати відповідний вирок).

Теми рефератів, доповідей

1. Відмежування крадіжки від суміжних злочинів.
2. Відмежування розбою від вимагання.
3. Вплив предмету викрадення на кваліфікацію злочинного діяння.

Виконати завдання:

1. Дати визначення понять: Крадіжка, грабіж, розбій, погроза застосування насильства, вимагання, шахрайство, привласнення майна, розтрата майна, знищення майна, вартість крадіжки.
2. Визначити момент закінчення кримінальних правопорушень за ч. 1 ст. 187, ст. 194, 195, 197, 198.
3. Проаналізувати дані офіційної статистики стосовно кримінальних правопорушень, передбачених ст.ст. 185-198 КК України за 2022 р., згідно

даних звіту Офісу Генерального прокурора України “Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування” (URL:<https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvann...>).

4. Змодельуйте ситуацію, яка відображає склад грабежу. Змодельуйте ситуацію, яка відображає склад розбою.
5. Розмежуйте насильницький грабіж і розбій.
6. Змодельуйте ситуацію, яка відображає переростання крадіжки в грабіж або розбій, грабежу в розбій.
7. Змодельуйте ситуацію, яка відображає склад дікрадення води, електричної або теплової енергії шляхом її самовільного використання. Вкажіть способи викрадення електричної або теплової енергії шляхом її самовільного використання, зазначені у відповідній постанові Пленуму Верховного Суду України.
8. Змодельуйте ситуацію, яка відображає склад вимагання. З’ясуйте, у яких випадках прекурсори, обладнання для виготовлення наркотичних засобів та психотропних речовин, речі, що знаходяться при померлому, вогнепальна зброя, транспортні засоби можуть виступати предметами злочинів проти власності. Обґрунтуйте свою позицію з посиланням на відповідні положення постанов Пленуму Верховного Суду України.

Література до теми

1. Антонюк Н.О. Кримінальна відповідальність за заподіяння майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою: *Монографія*. Львів: ПАІС, 2008. 216 с.
2. Антонюк Н.О. Кримінально-правова охорона власності : *навч. посіб.* Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2012. 514 с.
3. Бабенко А.М., Палій М.В. Крадіжка та шахрайство як види корисливих кримінальних правопорушень : соціально-правова та віктимологічна характеристика. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 1. С. 564-568.
4. Берзін П. С., Волинець Р. А., Хоменко М. М. Право на майно та майнове право як предмети заволодіння, що вчиняється шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем (ч. 2 ст. 191 КК України). *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2021. № 1(15) С. 126-149.
5. Дорохіна Ю.А. Злочини проти власності. Теоретико-правове дослідження : *монографія*. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016. 744 с.
6. Хавронюк М.І., Дудоров О.О., Луцик В.В., Задоя К.П., Карчевський М.В. Злочини проти власності: правова кваліфікація і методика розслідування. Київ: Дакор, 2019. 448 с.
7. Кримінальне право України. Особлива частина: *підручник* / за ред. В. Я.

- Тація, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. 6-те вид., переробл. і допов. Харків: Право, 2020. 768 с.
8. Кримінально-правова характеристика злочинів проти власності: *навч. посібник у схемах* / О. З. Мармура, О. Ф. Пасєка, В. Ф. Примаченко, Т. Р. Сабанюк. Львів, 2019. 44 с.
 9. Мовчан Р. О. Про особливості конструювання складу злочину, передбаченого ч. 3 ст. 197-1 Кримінального кодексу України. *Право і суспільство*. 2019. № 5. Ч. 2. С. 128-134. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2019/5_2019/part_2/23.pdf
 10. Огляд судової практики Касаційного кримінального суду. Рішення, внесені до ЄДРСР, за січень – травень 2022 року / Упоряд. заступник голови Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду канд. юрид. наук В. В. Щепоткіна, правове управління (ІІІ) департаменту аналітичної та правової роботи апарату Верховного Суду. Київ, 2022. 100 с.
 11. Огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду у провадженнях про злочини проти власності. Рішення, внесені до ЄДРСР за період з 01.01.2018 по 01.08.2109. Київ, 2019. 50 с. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Ogljad_KKS.pdf
 12. https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Ogljad_KKS.pdf
 13. Парамонова О. С. Поняття та види насильницьких злочинів проти власності за Кримінальним кодексом України. *Право і суспільство*. 2020. № 2. Ч. 3. С. 58-64
 14. Про судову практику у справах про злочини проти власності : Постанова пленуму Верховного Суду України № 10 від 6.11. 2009 р.. Постанови Пленуму верховного Суду України в кримінальних справах. К.: ЦУЛ, 2013.
 15. Савченко А.В., Шуляк Ю.Л. Кримінальна відповідальність за шахрайство в Україні та за кордоном: порівняльно-правове дослідження. К.: Вид-во ТОВ «НВП «Інтер-сервіс», 2013. 216 с.
 16. Шармар О.М., Дробницька Л.М. Кримінальна відповідальність за викрадення майна в умовах воєнного стану: проблемні питання зворотної дії в часі положень Кримінального кодексу України. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. Випуск № 5, частина 3. С. 115-120. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2025/10/5-2.pdf>

ТЕМА: Кримінальні правопорушення проти власності

Практичне заняття № 9 (2 год.)

1. Кримінально-правова характеристика заподіяння майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою (ст. 192). (опрацювати відповідний вирок).
2. Кримінально-правова характеристика умисного знищення або пошкодження майна та умисного пошкодження об'єктів електроенергетики (ст. 194, ст. 194-1). (опрацювати відповідні вироки).

3. Кримінально-правова характеристика погрози знищення майна та необережного знищення або пошкодження майна (ст. 195, ст. 196) (опрацювати відповідні вироки).
4. Кримінально-правова характеристика самовільного зайняття земельної ділянки та самовільне будівництво (ст. 197-1) (опрацювати відповідний вирок).
5. Кримінально-правова характеристика придбання, отримання, зберігання чи збут майна, одержаного кримінально протиправним шляхом (ст. 198) (опрацювати відповідний вирок).

ТЕМА: Кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності

Практичне заняття № 10 (2 год.)

1. Класифікація кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності.
2. Кримінально-правова характеристика складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 204 КК України (опрацювати відповідний вирок).
3. Кримінально-правова характеристика контрабанди культурних цінностей та зброї, контрабанди лісоматеріалів та цінних порід дерев, (ст.ст. 201, 201-1) (опрацювати відповідні вироки).
4. Кримінально-правова характеристика контрабанди товарів, контрабанди підакцизних товарів (ст.ст. 201-3, 201-4) (опрацювати відповідні вироки).
5. Незаконне використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги (ст. 201-2) (опрацювати відповідний вирок).
6. Кримінально-правова характеристика легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом (ст. 209) (опрацювати відповідний вирок).

Теми рефератів, доповідей

1. Теоретичні та практичні питання встановлення обов'язкового корисливого мотиву при фінансових зловживаннях.
2. Відмінність порушення порядку зайняття господарською та банківською діяльністю від заняття забороненими видами господарської діяльності.
3. Поняття легалізації (відмивання) грошових коштів та іншого майна, здобутих злочинним шляхом.

Виконати завдання:

1. Дати визначення понять: гроші, державні цінні папери, білети державної лотереї, марки акцизного податку, голографічні захисні елементи, електронні гроші, контрабанда, митний кордон України, митний контроль, лісоматеріали, рідкісні породи дерев, гуманітарна допомога, благодійні пожертви, диски для лазерних систем зчитування, матриці, азартні ігри, лотереї, підакцизні товари, легалізація (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом. Умисне порушення вимог законодавства про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення. Умисне порушення вимог законодавства про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, бюджетні кошти, податки, збори (обов'язкові платежі), контрольні марки, знаки для товарів і послуг, фірмове найменування, відомості, що становлять комерційну або банківську таємницю, інсайдерська інформація, приватизація державного, комунального майна

2. Визначити момент закінчення кримінальних правопорушень за ч. 1 ст. 201, ст. 201-1, ст. 201-2, ст. 204, 212, 232.

3. Охарактеризувати предмет кримінального правопорушення за ст. 201-2 КК України.

Література до теми

1. Бартош І.І. Кримінально-правова охорона господарських відносин у сфері функціонування енергетичного ринку: дис. ... д-ра філософії: 081. Вінниця, 2022. 256 с.
2. Дудоров О.О. Кримінальна відповідальність за незаконну діяльність з організації або проведення азартних ігор, лотерей: аналіз законодавчих новел. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 5. С. 144–152.
3. Дудоров О.О., Мовчан Р.О. Про рекриміналізацію товарної контрабанди в контексті євроінтеграційних прагнень України. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2021. Вип. 3. С. 75–94. URL: <https://r.donnu.edu.ua/bitstream/123456789/2606/1/17.pdf>
4. Дудоров О.О., Мовчан Р. Кримінально-правова протидія контрабанді лісу: очікування, реалії, перспективи. URL: https://yurincom.com/legal_practice/analychna_yurysprudentsiia/kryminalno-pravova-protydiia-kontrabandi-lis
5. Дудоров О.О., Мовчан Р.О. Кримінальні правопорушення проти порядку господарювання (погляд розробників проєкту нового кримінального кодексу України). *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 5. С. 321-325. URL: http://lsej.org.ua/5_2023/79.pdf
6. Кримінально-правова характеристика злочинів у сфері господарської діяльності: *посібник для підрозділів Національної поліції у схемах* / А. Б. Кудлак, О. Ф. Пасека. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2019. 120 с.
7. Кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності (в схемах) : *навчальний посібник* / [А. О. Винник, О. З. Мармура, О. Ф. Пасека]; за ред. О. Ф.

- Пасеки. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2023. 160 с.
8. Мовчан Р.О. Кримінальна відповідальність за контрабанду «спеціальних» предметів: законодавчі реалії та перспективи (на прикладі контрабанди лісу). *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького. Серія Право*. 2023. Вип. 15. С. 264–277.
 9. Митний кодекс України : Кодекс України від 13 березня 2012 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>.
 10. Податковий кодекс України від 02 грудня 2010 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.
 11. Про вилучення з обігу, переробку, утилізацію, знищення або подальше використання неякісної та небезпечної продукції : Закон України від 14 січня 2000 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1393-14#top>.
 12. Про державне регулювання діяльності щодо організації та проведення азартних ігор : Закон України від 14 липня 2020 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/768-20#Text>.
 13. Про державні лотереї : Закон України від 6 вересня 2012 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5204-17#top>.
 14. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань : Закон України від 15 травня 2003 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text>.
 15. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України від 23 вересня 1999 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14#top>.
 16. Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : Закон України від 6 грудня 2019 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#n891>.
 17. Про гуманітарну допомогу : Закон України від 22 жовтня 1999 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1192-14#Text>.
 18. Про практику розгляду судами кримінальних справ про виготовлення або збут підроблених грошей чи цінних паперів: *Постанова Пленуму Верховного Суду України № 6 від 12.04.1996 р.* / Постанови Пленуму Верховного Суду в кримінальних справах. К.: ЦУЛ, 2013. 396 с.
 19. Про практику застосування судами законодавства про відповідальність за окремі злочини у сфері господарської діяльності: *Постанова Пленуму Верховного Суду України № 3 від 25.04.2003 р.* / Постанови Пленуму Верховного Суду в кримінальних справах. К.: ЦУЛ, 2013. 396 с.
 20. Про деякі питання застосування законодавства про відповідальність за ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів: *Постанова Пленуму Верховного Суду України № 15 від 8.10. 2004 р.* / Постанови Пленуму Верховного Суду в кримінальних справах. К.: ЦУЛ, 2013. 396 с.
 21. Про практику застосування судами законодавства про кримінальну відповідальність за легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом: *Постанова Пленуму Верховного Суду України №5 від 15.04. 2005 р./*

Постанови Пленуму Верховного Суду в кримінальних справах. К.: ЦУЛ, 2013. 396 с.

22. Стрельцов Є.Л., Притула А.М. Контрабанда: склад злочину: наук.- практик. коментар. Одеса: Фенікс, 2012. 50 с.
23. Топчій В.В., Дідківська Г.В., Мудряк Т.О. Кримінальна відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності: *навч. посіб.* Держ. фіскальна служба України, Ун-т ДФС України, Союз юристів України ГО «Всеукраїнська асоціація кримінального права». Вінниця «ТВОРИ», 2019. 320 с.
24. Хоменко В. Ухилення від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування в системі злочинів у фіскальній сфері. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ.* № 116. 2020. С. 22-30.

ТЕМА. Кримінальні правопорушення проти довкілля

Практичне заняття № 11 (2 год.)

1. Поняття, та види кримінальних правопорушень проти довкілля.
2. Приховування або перекручення відомостей про екологічний стан або захворюваність населення (ст. 238). (опрацювати відповідний вирок).
3. Забруднення атмосферного повітря (ст. 241). (опрацювати відповідний вирок).
4. Незаконна порубка або незаконне перевезення, зберігання, збут лісу (ст. 246).

Виконати завдання:

1. Дати визначення понять: екологічна безпека, екологічне забруднення, відомості про екологічний стан або захворюваність населення, забруднення або псування земель, ґрунтовий покрив земель, землі водного фонду, бурштин, атмосферне повітря, законодавство про континентальний шельф України, незаконна порубка лісу, незаконне полювання, рибний, звіриний або іншим водний добувний промисел, ветеринарні правила, об'єкти природно-заповідного фонду.
2. Змодельовати ситуацію, яка відображає діяння, що містить склад: невжиття заходів щодо ліквідації наслідків екологічного забруднення; приховування або перекручення відомостей про екологічний стан або захворюваність населення; незаконне видобування, збут, придбання, передача, пересилання, перевезення, переробка бурштину; забруднення або псування земель; незаконної порубка або незаконне перевезення, зберігання, збут лісу; незаконного полювання; Незаконне зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом.
3. Охарактеризувати форми діяння за ст. 241 КК України.

Література до теми

1. Бражник А.А., Могильчук О.О. Незаконна порубка або незаконне перевезення, зберігання, збут лісу: значення для кваліфікації окремих об'єктивних ознак. *Юридичний науковий електронний журнал.* 2020. № 7. С. 312-317. С. 316. http://www.lsej.org.ua/7_2020/81.pdf

2. Бурлака Павло. Відмежування незаконної порубки лісу від деяких інших кримінальних правопорушень. *Вісник прокуратури*. 2018. № 10. URL: https://vpzhr.gp.gov.ua/ua/guidance_vpzhr.html?_m=publications&_t=rec&id=242615&fp=10
3. Дудоров О., Письменський Є. Забруднення атмосферного повітря як злочин проти довкілля: законодавчий, правозастосовний і теоретичний аспекти. *Науковий вісник НДІ проблем досудового розслідування*. 2024. № 2. URL: https://www.researchgate.net/publication/384862431_Zabrudnenna_atmosferного_povitra_ak_zlocin_proti_dovkilla_zakonodavcij_pravozastosovnij_i_teoreticnij_aspekti
4. Дудоров Олександр. Кримінально-правові проблеми сучасної України (вибрані праці). Київ: Баїте, 2022. – 632 с.
5. Дудоров О.О. Особливості застосування спеціальної конфіскації у кримінальних провадженнях щодо кримінальних правопорушень проти довкілля. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. Випуск № 05, частина 3. С. 25-36. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2025/10/5-2.pdf>
6. Дудоров О.О., Мовчан Р.О., Письменський Є.О. Істотна шкода як наслідок незаконної порубки лісу: ретроспектива, сьогоdnішній стан і перспектива кримінального закону. *Вісник ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка*. 2022. № 3 (99). С. 87-111.
7. Дудоров О.О., Письменський Є.О. Кримінально-правова кваліфікація незаконної порубки лісу: практ. пос. Сєверодонецьк: РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2017. 213 с.
8. Міжнародна конвенція по запобіганню забруднення моря нафтою (1954 р.) з поправками (1962, 1969, 1971 р.р. Міжнародне право в документах. М. 2004.
9. Про мисливське господарство та полювання: Закон України від 22 лютого 2000 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2000, № 18, ст.132
10. Про охорону атмосферного повітря: Закон України від 16 жовтня 1992 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1992, № 50, ст.678
11. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25 червня 1991 р. *Відомості Верховної Ради України* 1991. № 41, ст.546
12. Про природно-заповідний фонд України: Закон України від 16 червня 1992 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1992, № 34, ст. 502
13. Про тваринний світ: Закон України від 13 грудня 2001 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2002, № 14, ст.97
14. Про судову практику у справах про злочини та інші правопорушення проти довкілля: *Постанова Пленуму Верховного Суду України від 10 грудня 2004 року № 17*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0017700-04#Text>
15. Злочини проти довкілля: кримінально-правова характеристика: *навчальний посібник* / за редакцією О.О. Дудорова. Луганськ: ЛДУВС України імені Е.О. Дідоренка, 2014. 615 с.
14. Старко О. Л., Сокол М. В. Незаконна порубка або незаконне перевезення, зберігання, збут лісу: кримінально-правова характеристика складу екологічного

ТЕМА. Кримінальні правопорушення проти громадської безпеки

Практичне заняття № 12 (2 год.)

1. Кримінально-правова характеристика кримінальних правопорушень, передбачених ст.ст. 255, 255-1, 255-2, 255-3 КК України. (опрацювати відповідні вирок).
2. Кримінально-правова характеристика бандитизму (ст. 257). (опрацювати відповідний вирок).
3. Терористичний акт (ст. 258). (опрацювати відповідний вирок).
4. Створення терористичної групи чи терористичної організації (ст. 258-3). (опрацювати відповідний вирок).
5. Незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами (ст. 263). (опрацювати відповідний вирок).
6. Недбале зберігання вогнепальної зброї або бойових припасів (ст. 264). (опрацювати відповідний вирок).

Виконати завдання:

1. Проаналізувати дані офіційної статистики стосовно кримінальних правопорушень, передбачених ст. 258 КК України за 2020- 2024 р., згідно даних звіту Офісу Генерального прокурора України “Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування” (URL:<https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvann...>).
2. Складіть фабули, що відображають склади кримінальних правопорушень (звільнення від кримінальної відповідальності при позитивній посткримінальній поведінці) передбачених ч. 2 ст. 255, ч.6 ст. 255, ч. 1 ст.255-3, ст. 257, ч. 2 ст. 258-2, ч.1 ст. 258-5, ч.1 ст. 258-6, ст. 261, ст. 269 КК України.

Література до теми

1. Березняк В. С., Бурлака В. В., Людвік В. Д. Кваліфікація окремих кримінальних правопорушень проти критично важливих об’єктів інфраструктури (ст. 259, 360 КК України) : *метод. рек.* Дніпро : Дніпров. держ. ун-т внутр. справ, 2024.
2. Боровинський С.Б. Питання кваліфікації недбалого зберігання вогнепальної зброї або бойових припасів. URL: *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2017. № 1. С. 304-310
3. Вознюк А. А. Встановлення або поширення злочинного впливу: актуальні питання кримінальної відповідальності. *Вісник пенітенціарної асоціації України*.

2021. № 3(17). С. 21-37. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/a29599a2-cd82-418d-9cd4-4db2a630f856/content>
4. Васильєв, А. А. Погроза вчиненням терористичного акту (ст. 258 КК України): проблема оцінки. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2020. № 2 (23). С. 121-128.
 5. Васильєв А. А., Олішевський О. В. Погроза вчиненням терористичного акту (ст. 258 КК України): проблема оцінки. *Вісник Кримінологічної асоціації України* : зб. наук. праць. № 2 (23). 2020. С. 121—128.
 6. Голубош В. В. Кримінальна відповідальність за злочини проти громадської безпеки, предметом яких є зброя, бойові припаси, вибухові речовини та вибухові пристрої (статті 262, 263, 263-1, 264 КК України) : *монографія*. Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2020. 340 с.
 7. Демидова Л. М. Охорона громадської безпеки в умовах воєнного стану: проблеми новелізації кримінального законодавства та судової практики. *Кримінально-правові відповіді на виклики воєнного стану в Україні : матеріали міжнар. наук. конф., м. Харків, 5 трав. 2022 р.* / упоряд. та заг. ред.: Ю. В. Баулін, Ю. А. Пономаренко ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого ; Нац. шк. суддів України ; Громад. орг. «Всеукр. асоц. кримін. права» ; НДІ вивч. проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса. Харків : Право, 2022. 310 с. С. 55-61.
 8. Дудоров О.О., Вознюк О.О., Чернявський С.С. Кримінальна відповідальність за злочини, вчинені злочинною спільнотою (статті 255, 255-1, 255-2, 255-3, 256 Кримінального кодексу України): *науково-практичний коментар*. Вид-во : Норма права, 2021. 130 с.
 9. Кодекс цивільного захисту України: Закон України від 02.10.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text>
 10. Конвенція Ради Європи про запобігання тероризму від 16.05.2005 р. URL Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cogi-bin/laws>.
 11. Калініченко Ю.В. Кримінальна відповідальність за завідомо неправдиве повідомлення про вчинення злочину : *монографія*. Харків : Право, 2019. 256 с.
 12. Куц В.М., Кириченко О.В. Неправдиве повідомлення про загрозу громадській безпеці (кримінально-правова характеристика та заходи протидії): *монографія*. Харків: Харків юридичний, 2006. 212 с.
 13. Питання Комісії з питань правової реформи, Указ Президента України 584/2019, 7 серпня 2019. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/5842019-28949>.
 14. Порядок застосування цивільними особами вогнепальної зброї під час участі у відсічі та стримуванні збройної агресії Російської Федерації та/або інших держав проти України у період дії воєнного стану, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 15.04.2022 р. № 448. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/448-2022-%D0%BF#n9>
 15. Про боротьбу з тероризмом: Закон України від 20 березня 2003 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15#Text>
 16. Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України: Закон України від 303.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2114-20#Text>
 17. Про об'єкти підвищеної небезпеки: Закон України від 18.01.2001р. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2245-14#Text>

18. Про поводження з радіоактивними відходами: Закон України від 30.06.1995 р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/255/95-%D0%B2%D1%80#Text>
19. Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку: Закон України від 08.02.1995 р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/39/95-%D0%B2%D1%80#Text>
11. Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 23 грудня 2005 р. № 13.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0013700-05#Text>
12. Про судову практику в справах про викрадення та інше незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами: URL: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 квітня 2002 р. № 3.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0003700-02#Text>
13. Про управління відходами: Закон України від 20.06. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2320-20#Text>
14. Серкевич І.Р., Середа В.В. Тероризм: кримінологічна детермінація і кримінально-правова протидія: *монографія* / за заг. ред. В.С. Канціра. Львів : ЛьвДУВС, 2016. С. 188 с.
14. Хавронюк М.І. Аналіз змін до ч. 3 статті 263 КК України та їх співвідношення із Законом України “Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України”. URL: <https://pravo.org.ua/blogs/dobrovilno-zdav-zbroyu-kryminalnoyi-vidpovidalnosti-ne-bude/>
15. Яремко Г.З. Асоціація норм про злочини терористичного характеру у Кримінальному кодексі України. *Право і суспільство*. № 1 частина 2 / 2020. С. 148-155.

ТЕМА. Кримінальні правопорушення проти безпеки виробництва

Практичне заняття № 13 (2 год.)

1. Порушення вимог законодавства про охорону праці. (опрацювати відповідний вирок).
2. Порушення правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою. (опрацювати відповідний вирок).
3. Порушення правил безпеки на вибухонебезпечних підприємствах або у вибухонебезпечних цехах. (опрацювати відповідний вирок).
4. Порушення правил ядерної або радіаційної безпеки. (опрацювати відповідний вирок).
5. Порушення правил, що стосуються безпечного використання промислової продукції або безпечної експлуатації будівель і споруд. (опрацювати відповідний вирок).

Виконати завдання:

1. У чому полягає суспільна небезпека кримінальних правопорушень проти безпеки виробництва.
2. Напишіть приклади (складіть фабули) вчинення таких кримінальних правопорушень: а) ч. 1 ст. 273 КК України; б) ч. 2 ст. 274 КК України; в) ч. 1 ст. 275 КК України.
3. Відмежуйте склади адміністративних правопорушень та склади кримінальних правопорушень: 1) ст. 41 КпАП України та ст. 271 КК України; 2) ст. 95 КпАП України та ст. 274 КК України.

Література до теми

1. Борисов В. І., Крайнік Г.С. Кримінальна відповідальність за порушення правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою: *Монографія*. Харків: Юрайт, 2012. 296 с.
2. Борисов В.І., Пащенко О.О. Злочини проти безпеки виробництва: поняття та види. Кримінальна відповідальність за порушення правил ядерної або радіаційної безпеки: *Монографія*. Х.: Видавець СПД ФО Вапнярчук Н.М., 2006. 224 с.
3. Дараганова Н.В. Кримінальна відповідальність за порушення вимог законодавства про охорону праці. *Юридична наука*. 2013. №5. С. 47-49.
4. Кримінальне право України (у питаннях та відповідях): *навч. посіб.* / [О. М. Литвинов, Ю. В. Орлов, В. П. Ємельянов та ін.]; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. Ю. В. Орлова; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків: ХНУВС, 2023. 520 с.
5. Кодекс цивільного захисту України: Закон України від 02.10.2012 р. . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text>
6. Малярченко В.Т., Борисов В.Й. Практика розгляду справ про порушення правил охорони праці й безпеки ведення робіт. Коментар судової практики з кримінальних справ: *Бюлетень законодавства й юридичної практики України*. 1996. № 6. С. 81-88.
7. Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку: Закон України від 08.02.1995 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/39/95-%D0%B2%D1%80#Text>
8. Про охорону праці: Закон України від 14 жовтня 1992 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12#Text>
9. Про поведження з радіоактивними відходами: Закон України від 30 червня 1995 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/255/95-%D0%B2%D1%80#Text>
10. Про практику застосування судами України законодавства у справах про злочини проти безпеки виробництва: *Постанова пленуму Верховного Суду України* від 12. 06. 2009 р. № 7.
11. Осадчий В.І. Злочини проти безпеки виробництва : *монографія*. К.: Інтерсервіс, 2012. 59 с.

12. Таран О. В., Сандул О.Г. Кримінальна відповідальність за злочини у сфері незаконного обігу радіоактивних матеріалів. *Ядерна та радіаційна безпека*. 2018. № 3 (79). С. 66-70. URL: <https://nuclear-journal.com/index.php/journal/article/view/113/113>.

Тема 11. Кримінальні правопорушення проти безпеки руху та експлуатації транспорту

Практичне заняття № 14 (2 год.)

1. Класифікація транспортних кримінальних правопорушень.
2. Кримінально-правова характеристика порушення правил безпеки руху або експлуатації залізничного, водного чи повітряного транспорту (ст. 276). (опрацювати відповідний вирок).
3. Блокування транспортних комунікацій, а також захоплення транспортного підприємства (ст. 279). (опрацювати відповідний вирок).
4. Порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами (ст. 286). Порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами в стані сп'яніння (ст. 286-1). (опрацювати відповідні вироки).
5. Незаконне заволодіння транспортним засобом (ст. 289). (опрацювати відповідний вирок).

Виконати завдання:

1. Випишіть з Кодексу України про адміністративні правопорушення статті, що закріплюють норми, які мають спільні ознаки з нормами статей Розділу XI Особливої частини КК України. Відмежуйте відповідні склади кримінальних правопорушень та склади адміністративних правопорушень.
2. Відмежуйте незаконне заволодіння транспортним засобом від кримінальних правопорушень проти власності. Відмежуйте пошкодження об'єктів магістральних або промислових нафто-, газо, конденсатопроводів та нафтопродуктопроводів від диверсії та інших суміжних кримінальних правопорушень.
3. Напишіть приклади (складіть фабули) вчинення таких кримінальних правопорушень: а) ч.3 ст. 276 КК України; б) ч. 2 ст. 277 КК України; в) ч. 2 ст. 278 КК України (за ознакою насильства, яке не є небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого).
4. Визначте тип співвідношення норм, передбачених статтями (частинами статей): 1) ст. 291 та ст. 276, 281, 286 КК України; 2) ст. 291 та ст. 267, 269 КК України; 3) ст. 278 та ст. 289 КК України; 4) ст. 289 та ч. 3 ст. 190 (шляхом незаконних операцій з використанням електронно-обчислювальної техніки); 5) ст. 287 та ст. 272 КК України.

Література до теми

1. Дудоров О.О., Ємельяненко В.В. Мовчан Р.О. Кримінальна відповідальність за незаконне заволодіння транспортним засобом: аналіз законодавчих новел. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 1. С. 277-286.
2. Віскунов В.В. Кримінальна відповідальність за знищення, підробку або заміну номерів вузлів та агрегатів транспортного засобу: *монографія* / наук. ред.. О.М. Костенко. Луганськ: РВВ ЛДУВС ім.. Е.О. Дідоренка, 2013. 244 с.
3. Іванов Ю.Ф. Незаконне заволодіння транспортни засобом: кримінально-правовий та кримінологічний аспекти: *практ. посібник*. К.: ПАЛИВОДА А.В., 2008. 108 с.
4. Осадчий В.І. Злочини проти безпеки та експлуатації транспорту: *монографія*. К.: Вид. Європ. ун-ту, 2011. 151 с.
5. Про залізничний транспорт: Закон України від 14 травня 1996р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/273/96-%D0%B2%D1%80#Text>
6. Про транспорт: Закон України від 26 вересня 1994 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/232/94-%D0%B2%D1%80#Text>
9. Про практику застосування судами України законодавства у справах про деякі злочини проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту, а також про адміністративні правопорушення на транспорті: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 23. 12. 2005 р. № 14 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0014700-05#Text>
7. Мисливий В. А. Злочини проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту: *монографія*. Дніпропетровськ : Юрид. акад.. МВС, 2004. 380 с.
2. Кримінальна відповідальність за злочини у сфері безпеки дорожнього руху: *навчальний посібник* / Назимко Є. С., Пилипенко Є. О., Лосич С. В., Печук І. С. Донецьк: «Цифрова типографія», 2013. 178 с.
3. Рудик М. М. Запобігання кримінальним правопорушенням у сфері безпеки дорожнього руху та експлуатації автомобільного транспорту в Україні: *монографія*. Київ: 7БЦ, 2023. 405 с.

Тема. Кримінальні правопорушення проти громадського порядку та моральності

Практичне заняття № 15 (2 год.)

1. Групове порушення громадського порядку (ст. 293).
2. Масові заворушення. (ст. 294).
3. Заклики до вчинення дій, що загрожують громадському порядку (ст. 295)
4. Хуліганство (ст. 296). Відмежування хуліганства від суміжних кримінальних правопорушень.

1. Наруга над могилою (ст. 297).
2. Жорстоке поводження з тваринами (ст. 299).
3. Одержання доступу до дитячої порнографії, її придбання, зберігання, ввезення, перевезення чи інше переміщення, виготовлення, збут і розповсюдження (ст. 301-1).
4. Проведення видовищного заходу сексуального характеру за участю неповнолітньої особи (ст. 301-2).
4. Створення або утримання місць розпусти і звідництво (с. 302). Сутенерство або втягнення особи в заняття проституцією (ст. 303)
5. Втягнення неповнолітніх у протиправну діяльність (ст. 304).

(Під час підготовки відповідей на питання опрацювати відповідні вироки) .

Виконати завдання:

1. Проаналізувати вироки за ст.ст. 293-304 КК України: Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/>
2. Відмежуйте масові заворушення від диверсії і суміжних кримінальних правопорушень проти громадського порядку.
3. Напишіть приклади (складіть фабули) вчинення таких кримінальних правопорушень: а) ст. 293, ч.1 ст. 294 КК України; б) ч. 1 ст. 296 КК України; в) ч. 1 ст. 299 КК України; г) ч. 3 ст. 299 (вчинені активним способом) КК України.
4. Чи потрібна легалізація проституції та сутенерства в Україні ?

Література до теми

1. Артюхова В.В. Знаряддя вчинення хуліганства: кримінально-правовий аспект. *Наука і правоохорона*. 2016. № 3 (33). С. 176–183.
2. Артюхова В. В. Про кримінально-правове поняття «громадський порядок». *Кримінально-правові та кримінологічні засоби протидії злочинам проти громадської безпеки та публічного порядку: зб. тез доп. міжнар. наук.-практ. конф. до 25-річчя ХНУВС* (18 квіт. 2019 р., м. Харків). Харків: ХНУВС, 2019. С. 28–30.
3. Кузнєцов В.В., Бабаніна В.В., Кузнєцова. кримінальна відповідальність за хуліганство: національний та зарубіжний досвід: *монографія*. К.: інтерсервіс, 2012. 908 с.
4. Кузнєцов В. В. Кримінально-правова охорона громадського порядку та моральності в українському вимірі: монографія. Київ: Інтерсервіс, 2012. 908 с.
5. Ландіна А. В. Охорона моральності за Кримінальним кодексом України: *Монографія*. К.: Вид-во «Юридична думка», 2013. 204 с.

6. Музика А. А., Артюхова В. В. Пропонуємо наукову гіпотезу: хуліганства без суспільно небезпечних наслідків не буває. *Сучасні кримінологічні дослідження: методи, напрями, перспективи: матеріали міжнар. наук.-практ. круглого столу* (14 листопада 2019 року, м. Київ). Київ: ДНДІ МВС України, 2019. С. 158–162
7. Налуцишин В. В. Кримінально-правова характеристика кваліфікуючих (особливо кваліфікуючих) ознак хуліганства (ч.ч. 2, 3, 4 ст. 296 КК України). *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2013. № 23. С. 52–57.
7. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. Вид. 11–те, переробл. та допов. Київ : ВД «Дакор», 2019. 1384 с.
8. Про поховання та похоронну справу: Закон України від 10 липня 2003 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1102-15#Text>
9. Про охорону культурної спадщини: Закон України від 06.08.2000 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14#Text>
10. Про захист тварин від жорстокого поводження: Закон України від 21 лютого 2006 року № 3447-IV (з наступними змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3447-15#Text>
11. Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення об'єктів культурної спадщини національного значення до Державного реєстру нерухомих пам'яток України» від 25.06.2020 року № 514. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514-2020-%D0%BF#Text>
12. Про судову практику в справах про хуліганство: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 22.12.2006 р. № 10 URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/va010700-06>
13. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про застосування судами законодавства про відповідальність за втягнення неповнолітніх у злочинну чи іншу антигромадську діяльність» від 27.02.2004 року № 2. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-04#Text>
14. Савченко А. В., Репецький С. П. Суспільна моральність як об'єкт злочинних посягань: *монографія*. Івано-Франківськ: Тіповіт, 2012. 280 с.
15. Шаблистий В. В., Галемін О. А. Кримінальна відповідальність за хуліганство, пов'язане з опором особам, наділеним владними повноваженнями під час виконання службових обов'язків, чи іншим громадянам, що припиняли хуліганські дії : *монографія* / за ред. В. В. Шаблистого. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, Ліра ЛТД, 2017. 164 с.

Тема. Кримінальні правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші кримінальні правопорушення проти здоров'я населення

Практичне заняття № 17 (2 год.)

1. Основні положення Закону України від 15 лютого 1995 р. «Про обіг наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів й прекурсорів».
2. Основні положення Переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, затвердженого постановою КМ №770 від 6.05.2000 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/770-2000-п>
3. Зміст (основне) Таблиць невеликих, великих та особливо великих розмірів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, які знаходяться у незаконному обігу, затверджених наказом МОЗ №188 від 1.08.2000 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/z0512-00>.
4. Контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів (ст. 305).
5. Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (ст. 307).
6. Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту (ст. 309).
7. Посів або вирощування снотворного маку чи конопель (ст. 310)

(Під час підготовки відповідей на питання опрацювати відповідні вироби) .

Практичне заняття № 18 (2 год.)

1. Незаконне введення в організм наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (ст. 314).
2. Незаконне публічне вживання наркотичних засобів (ст. 316). Схиляння до вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (ст. 315).
3. Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання прекурсорів (ст. 311).
4. Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, перевезення, пересилання, зберігання з метою збуту або збут отруйних чи сильнодіючих речовин або отруйних чи сильнодіючих лікарських засобів (ст. 321).
5. Фальсифікація лікарських засобів або обіг фальсифікованих лікарських засобів (ст. 321-1).
6. Порушення встановленого порядку доклінічного вивчення, клінічних випробувань і державної реєстрації лікарських засобів (ст. 321-2).
7. Спонукування неповнолітніх до застосування допінгу (ст. 323). Схиляння неповнолітніх до вживання одурманюючих засобів (ст. 324).
8. Порушення санітарних правил і норм по запобіганню інфекційних захворювань і масових отруєнь. (ст. 325).
9. Порушення правил поводження з мікробіологічними або іншими біологічними агентами чи токсинами (ст. 326).

(Під час підготовки відповідей на питання опрацювати відповідні вирoki) .

Виконати завдання:

1. Проаналізувати дані офіційної статистики стосовно кримінальних правопорушень, передбачених ст. ст. 307 та 309 КК України за останні 5 років, згідно даних звіту Офісу Генерального прокурора України “Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування” (URL:<https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvann...>)

Література до теми

1. Гладкова Є. О. Стратегія й тактика протидії наркозлочинності в Україні: *монографія*. Харків: Діса плюс, 2019. 464 с.
2. Горох О. П., Музика А. А. Покарання за незаконний обіг наркотичних засобів: *монографія*. Хмельницький: Вид-во Хмельниц. ун-ту упр. та права, 2010. 256 с.
3. Данилевська Ю. О., Каменський Д. В. Злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші злочини проти здоров'я населення: проблеми кримінально-правової кваліфікації: *практ. посібн.* Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2013. 288 с.
4. Кримінально-правова протидія незаконному обігу наркотиків: міжнародні та національні стандарти: *посібник* / А. В. Савченко, О. М. Стрільців; за ред. ректора Нац. акад. внутр. справ, д-ра юрид. наук, проф., чл.-кор. Нац. акад. прав. наук України, генерал-лейтенанта міліції Коваленка В. В.; Нац. акад. внутр. справ. Київ: НАВС, 2014. 145 с
5. Литвак О.М., Онолько І.В. Запобігання наркозлочинності неповнолітніх в Україні кримінально-правовими засобами: *Монографія*. Дніпропетровськ : Вид. ДДУВС, 2012. 268 с.
6. Музика А. А., Горох О. П. Покарання та його застосування за злочини проти здоров'я населення: *Монографія*. Київ: ПАЛИВОДА А. В., 2012. 404 с.
7. Про обіг наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів й прекурсорів: Закон України від 15 лютого 1995 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/60/95-%D0%B2%D1%80#Text>
8. Перелік наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів. Затверджений постановою КМ №770 від 6.05.2000 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/770-2000-p>
9. Таблиці невеликих, великих та особливо великих розмірів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, які знаходяться у незаконному обігу. Затверджені наказом МОЗ №188 від 1.08.2000 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/z0512-00>.
10. Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними: Закон України від 15 лютого 1995 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/62/95-%D0%B2%D1%80#Text>
11. Про судову практику в справах про злочини у сфері обігу наркотичних

засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів: Постанова від 26 квітня 2002 року № 4. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0004700-02#Text>

12. Туркот М.С., Столітній А.В., Шмаленя С.В., Снігар М.І. Кримінальний кодекс України з постатейними матеріалами практики Європейського суду з прав людини. Київ : Норма права, 2022. 1104 с.

13. Фесенко Є.В. Злочини проти здоров'я населення та системи заходів з його охорони: *монографія*. К.: Атіка, 2004. 280 с.

Тема. Кримінальні правопорушення у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації

Практичне заняття № 19 (2 год.)

1. Кримінальні правопорушення у сфері охорони державної таємниці або конфіденційної інформації (ст.ст. 328-330). (опрацювати відповідні вироки).
2. Кримінально-правова характеристика незаконного переправлення осіб через державний кордон України (ст. 332). (опрацювати відповідний вирок).
3. Кримінально-правова характеристика незаконного перетинання державного кордону України (ст. 332 -2). (опрацювати відповідний вирок).
4. Кримінальні правопорушення, які порушують порядок комплектування Збройних Сил України, що забезпечує її обороноздатність України (ст.ст. 335-336-2). (опрацювати відповідні вироки).

Виконайте завдання:

1. Відмежуйте розголошення державної таємниці від державної зради та шпигунства.

2. Охарактеризуйте предмет втрати документів, що містять державну таємницю (ознайомтесь зі змістом Зводу відомостей, що становлять державну таємницю, який затверджено наказом СБУ від 12.08.2005 р. № 440).

Література до теми

1. Звід відомостей, що становлять державну таємницю: затверджений Наказом Служби Безпеки України від 12.08.2005 №440. Дата оновлення: 06.07.2018. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0902-05>.
2. Про державний кордон України: Закон України від 4 листопада 1991 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1777-12#Text>
3. Про державну таємницю: Закон України від 21.01.1994 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-12#Text>

4. Про військовий обов'язок і військову службу: Закон України від 25.03 1992 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12#Text>
5. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України: Закон України від 15.04 2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18#Text>
6. Про оборону України: Закон України від 6.12.1991 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text>
7. Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України: Закон України від 21 січня 1994 р. № 3857-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3857-12#Text>
8. Повітряний кодекс України: Закон України від 19 травня 2011 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3393-17#Text>
9. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента від 24 лютого 2022 р. № 64. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>
10. Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію від 21.10.1993 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12#Text>
11. Шульга А. М. Особливості складу злочинного незаконного переправлення осіб через державний кордон (ст. 332 КК України). *Форум права*. 2016. № 4. С. 331–337.

Тема. Кримінальні правопорушення проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та кримінальні правопорушення проти життя журналістів

Практичне заняття № 20 (2 год.)

1. Кримінальні правопорушення у сфері використання державних символів (ст.ст. 338-339). (Опрацюйте відповідні вироки)
2. Кримінальні правопорушення проти працівників правоохоронних органів. Кримінально-правова характеристика складів кримінальних правопорушень, передбачених ст.ст. 342, 343, 345, 347. (Опрацюйте відповідні вироки)
4. Кримінально-правова характеристика підроблення документів, печаток, штампів та бланків, збут чи використання підроблених документів, печаток, штампів (ст. 358). (Опрацюйте відповідний вирок)
5. Підкуп працівника підприємства, установи чи організації (ст. 354). (Опрацюйте відповідний вирок).
6. Кримінальні правопорушення проти журналістів. (Опрацюйте відповідні вироки)

Виконайте завдання:

1. Дайте характеристику працівника правоохоронного органу як потерпілого від кримінальних правопорушень, що передбачені розділом XV Особливої частини КК України.
2. Відмежуйте склад незаконного використання спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації. від складу порушення таємниці листування, телеграфної або іншої кореспонденції.
3. Дайте характеристику неправомірної вигоди.

Тема. Кримінальні правопорушення у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку

Практичне заняття № 21 (2 год.)

1. Несанкціоноване втручання в роботу електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку (ст. 361). (Опрацюйте відповідний вирок).
2. Створення з метою протиправного використання, розповсюдження або збуту шкідливих програмних чи технічних засобів, а також їх розповсюдження або збут (ст. 361 -1). (Опрацюйте відповідний вирок).
3. Несанкціоновані дії з інформацією, яка оброблюється в електронно-обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах, комп'ютерних мережах або зберігається на носіях такої інформації, вчинені особою, яка має право доступу до неї (ст. 362). (Опрацюйте відповідний вирок).
4. Порушення правил експлуатації електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку або порядку чи правил захисту інформації, яка в них оброблюється (ст. 363). (Опрацюйте відповідний вирок).
5. Перешкоджання роботі електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку шляхом масового розповсюдження повідомлень електрозв'язку (ст. 363-1). (Опрацюйте відповідний вирок).

Література до теми

1. Авдєєва Г. К. Використання спеціальних знань у боротьбі з комп'ютерною злочинністю. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*: матеріали. Випуск 1. 2016. С. 268 – 277.
2. Васильковський І. І. Поняття «кіберзлочинність» та «кіберзлочини»: стан та співвідношення. *Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика)*. Випуск 1–2 (10–11). 2018. С. 276 – 282.
3. Конвенція про кіберзлочинність від 01.07.2006 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.

4. Кримінально-правова характеристика злочинів у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку у схемах: посібник для підрозділів Національної поліції / Т.І. Созанський. Львівський державний університет внутрішніх справ, 2019. 20 с.
5. Мовчан Р. О. Посилення кримінальної відповідальності за кіберзлочини, учинені в умовах воєнного стану: аналіз обґрунтованості змін. Проблеми кваліфікації та розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану: матеріали наук.-теорет. конф. (Київ, 26 трав. 2022 р.) / редкол.: С. Д. Гусарєв, С. С. Чернявський, А. А. Вознюк та ін. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2022. С. 159–165.
6. Стратегія кібербезпеки України, затверджена Указом Президента України від 21 серпня 2021 р. № 447/2021 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/447/2021#Text>
7. Розенфельд Н. Відповідальність за незаконне втручання в роботу ЕОМ (комп'ютерів). *Вісник прокуратури*. 2002. №4. С. 23-27.
8. Кубальський В. Н. Проблеми удосконалення кримінально-правової протидії актам кібертероризму в умовах воєнного стану *Кримінально-правові відповіді на виклики воєнного стану в Україні : матеріали міжнар. наук. конф., м. Харків, 5 трав. 2022 р. / упоряд. та заг. ред.: Ю. В. Баулін, Ю. А. Пономаренко ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого ; Нац. шк. суддів України ; Громад. орг. «Всеукр. асоц. кримін. права» ; НДІ вивч. проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса. Харків : Право, 2022. 310 с. С. 276-278.*
9. Созанський Т. І., Бурда С. Я., Скиба А. Я. Кримінально-правова характеристика злочинів у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку у схемах : *посіб. для підрозділів Нац. поліції*. Львів : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2019. 20 с.
10. Хавронюк М.І. втручання в роботу інформаційно-комунікаційних систем: кримінальна відповідальність. URL: <https://pravo.org.ua/blogs/vtruchannya-v-robotu-informatsijno-komunikatsijnyh-system-kryminalna-vidpovidalnist/>
11. Усатий Г. Боротьба з комп'ютерними злочинами: проблеми удосконалення кримінального законодавства. *Юридичний вісник України*. 2002. 20-26 липня.
12. Юртаєва К. В. Визначення місця вчинення злочинів з використанням комп'ютерних технологій. *Форум права*. 2009. № 2. С. 434–441. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2009_2_69.pdf

Тема 17. Кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг

Практичне заняття № 22 (2 год.)

1. Зловживання владою або службовим становищем (ст. 364). (Опрацюйте відповідний вирок).
2. Перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу (ст. 365). (Опрацюйте відповідний вирок).
3. Бездіяльність працівника правоохоронного органу щодо незаконної діяльності з організації або проведення азартних ігор, лотерей (ст. 365-3) (Опрацюйте відповідний вирок).
4. Службове підроблення (ст. 366). (Опрацюйте відповідний вирок).
5. Декларування недостовірної інформації (ст. 366-2). (Опрацюйте відповідний вирок). (Опрацюйте відповідний вирок).
6. Неподання суб'єктом декларування декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування (ст. 366-3) (Опрацюйте відповідний вирок).
7. Службова недбалість (ст. 367) (Опрацюйте відповідний вирок).
8. Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою (ст. 368). (Опрацюйте відповідний вирок).
9. Незаконне збагачення (ст. 368-5). (Опрацюйте відповідний вирок).
10. Зловживання впливом (ст. 369-2). (Опрацюйте відповідний вирок).
11. Підкуп особи, яка надає публічні послуги (ст. 368-4). (Опрацюйте відповідний вирок).
12. Пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі (ст. 369). (Опрацюйте відповідний вирок).
13. Провокація підкупу (ст. 370). (Опрацюйте відповідний вирок).

Виконайте завдання:

1. Розмежуйте склади злочинів, передбачених у ст. ст. 364, 364-1, 365-2 КК України (виконайте письмово).
2. Складіть фабули, що відображають склади кримінальних правопорушень ст. 368 КК України (виконайте письмово).
3. Розмежуйте склади злочинів, передбачених у ст. ст. 369, 369-2 КК України (виконайте письмово).
4. Складіть фабули, що відображають склади кримінальних правопорушень ст. 369-3 КК України (виконайте письмово).
5. Проаналізувати дані офіційної статистики стосовно кримінальних правопорушень, передбачених розділом XVII Особливої частини КК України за останні 5 років, згідно даних звіту Офісу Генерального прокурора України "Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового

розслідування” (URL:<https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvann...>)

Література до теми

1. Айдинян А.В. Кримінальна відповідальність за декларування недостовірної інформації та визначення вартості об’єкта декларування: окремі практичні питання. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. Вип. 5, Ч. 3. С. 13-18. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2025/10/5-2.pdf>
2. Гузоватий О. І. Кримінальна відповідальність за незаконне збагачення в Україні та деяких зарубіжних країнах : *монографія*. Дніпро : ДДУВС, 2018. 260 с.
3. Дудоров О.О., Житний О.О., Задоя К.П. та ін. Корупційні схеми: їх кримінально-правова кваліфікація і досудове розслідування / за ред. М.І. Хавронюка. Київ: Москаленко О.М., 2019. 464 с.
3. Дудоров О. Зловживання впливом: проблеми кваліфікації (судова практика). *Юридичний вісник України*. 24–30 травня 2019 р., № 21; 31 травня – 6 червня 2019 р., № 22; 7–13 червня 2019 р., № 23.
3. Дудоров О.О., Мовчан Р.О. Порушення обмежень щодо одержання подарунків: проблеми кваліфікації та вдосконалення законодавства. *Правничий часопис Донецького університету*. 2019. № 1. С. 12–21.
4. Каменський Д.В., Негода А.С. Деякі питання кримінально-правової оцінки прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою (ст. 368 КК України) з урахуванням правових позицій Верховного Суду. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. Випуск № 05, частина 3. С. 37-44. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2025/10/5-2.pdf>
5. Мельник М.І. Корупція: сутність, поняття, заходи протидії: *монографія*. К.: Атіка, 2001. 304 с.
5. Міськів Д. Кримінальна відповідальність за декларування недостовірної інформації та за неподання декларації суб’єктом декларування : *монографія* / Дмитро Міськів, Ірина Газдайка-Василишин. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 300 с.
6. Осадчий В.І. незаконне збагачення (ст. 368-5 КК України): короткий огляд. : DICTUM FACTUM № 1(6) (2020) С. 133-140. URL: <https://df.duit.in.ua/index.php/dictum/article/view/136/118>
7. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 року. *Відомості Верховної Ради* . 2014. № 49. ст.2056
8. Про судову практику у справах про перевищення влади або службових повноважень: Постанова від 26 грудня 2003 року № 15 : Постанови Пленуму Верховного Суду України в кримінальних справах. К.: ЦУЛ, 2013.

9. Тютюгін В.І., Гродецький Ю.В., Гізимчук С.В. Злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг: *навчально-практичний посібник*. Харків: право, 2014. 232 с.

10. Марін О.К. Родовий об'єкт кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг. *Актуальні проблеми держави і права*. 2021 (90). С. 104-112.

11. Франчук В. В. Кримінально-правова характеристика правопорушень у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг (у схемах) : *навчальний посібник*. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 64 с.

Тема. Кримінальні правопорушення проти правосуддя

Практичне заняття № 23 (4 год.)

1. Кримінальні правопорушення, які посягають на конституційні принципи діяльності органів досудового слідства, дізнання, прокуратури і суду (ст.ст. 371, 372, 375, 397). (Опрацюйте відповідні вироки).

2. Кримінальні правопорушення, які посягають на життя, здоров'я, особисту безпеку, майно суддів, засідателів та інших учасників судочинства (ст. 377-379) (Опрацюйте відповідні вироки).

3. Кримінальні правопорушення, які перешкоджають одержанню достовірних доказів та істинних висновків по справі (ст. 383, 384, 384, 387). (Опрацюйте відповідний вирок).

4. Кримінальні правопорушення, які перешкоджають своєчасному розкриттю та припиненню злочинів (380, 387, 395, 396). (Опрацюйте відповідні вироки).

5. Кримінальні правопорушення, які перешкоджають виконанню вироку (рішення) і призначеного ним покарання 382, 389, 389-1, 390, 392). (Опрацюйте відповідні вироки).

Література до теми

1. Бурдін В. М. Кримінальна відповідальність за ухилення від відбування покарань, не пов'язаних з ізоляцією особи: *монографія* / В. М. Бурдін, С. П. Старосольська. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2017. 304 с
2. Злочини проти правосуддя: *навч. посібник* / за заг ред.. В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна. Харків: ЮА України імені Ярослава Мудрого, 2011. 160 с.
3. Кримінально-процесуальний кодекс України. Х.: ТОВ "Одіссей", 2016.
4. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за заг. ред. О.М. Джужі, А.В. Савченка, В.В. Чернея. К.: Юрінком Інтер, 2016. 1064 с.

5. Палюх Л.М. Кримінальна відповідальність за злочини проти правосуддя / Л.М. Палюх. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 744 с.
6. Палюх Л.М. Норми про кримінальну відповідальність за злочини проти правосуддя у світлі нового КПК України. *Форум права*. 2012. №3. С. 511-514.
7. Про національну поліцію: Закон України від 2.07. 2015 р. *Відомості верховної Ради України*. 2015. № 40-41.
8. Про попереднє ув'язнення: Закон України від 30.06.1993 р. *Відомості верховної Ради України*. 1993. № 25.
9. Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі: Закон України від 01.12.1994 р. *Відомості верховної Ради України*. 1994. № 52. ст.455
10. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів : Закон України від 23.12.1993 р. *Відомості верховної Ради України*. 1994. № 11. ст.50.
11. Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві: Закон України від 23.12.1993 р. *Відомості верховної Ради України*. 1994. № 11. ст.51
12. Шепітько М.В. Злочини у сфері правосуддя: еволюція поглядів та наукові підходи до формування засобів протидії: *монографія*. Харків: Право, 2018. 408 с.
13. Шепітько М.В. Кримінальна відповідальність за завідомо неправдиве показання : *монографія* / М. В. Шепітько ; за ред. проф. В. І. Борисова ; Нац. акад. прав. наук України, Ін-т вивч. пробл. злочинності. Х.: Апостіль, 2012. 258 с

Тема 19. Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку несення військової служби (військові кримінальні правопорушення)

Практичне заняття № 24 (2 год.)

1. Кримінальні правопорушення проти порядку підлеглості та військової честі (ст.ст. 402-406). (Опрацюйте відповідний вирок).
 2. Кримінальні правопорушення проти порядку проходження військової служби (ст. ст. 407-409) . (Опрацюйте відповідний вирок).
 3. Кримінальні правопорушення проти порядку користування військовим майном та його збереження (ст.ст. 410-413). (Опрацюйте відповідний вирок).
 4. Кримінальні правопорушення проти порядку експлуатації військової техніки (ст.ст. 415-417). (Опрацюйте відповідний вирок).
 5. Кримінальні правопорушення проти порядку несення бойового чергування та інших спеціальних служб (ст.ст. 418-421). (Опрацюйте відповідний вирок).
- Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку збереження військової таємниці (ст. 422). (Опрацюйте відповідний вирок).

6. Військові службові кримінальні правопорушення (ст.ст. 425, 426-1). Кримінальні правопорушення проти порядку несення служби на полі бою і в районі воєнних дій (ст.ст. 427-433). (Опрацюйте відповідний вирок).

Виконати завдання:

1. Назвіть хто з перелічених нижче осіб є суб'єктом кримінальних правопорушень проти встановленого порядку проходження військової служби:
 - командир взводу 79-ї окремої аеромобільної бригади Сухопутних військ Збройних Сил України, старший лейтенант;
 - стрілець 79-ї окремої аеромобільної бригади Сухопутних військ Збройних Сил України, солдат;
 - начальник штабу 92-ї окремої аеромобільної бригади Сухопутних військ Збройних Сил України, полковник;
 - начальник Генерального Штабу Збройних Сил України, генералполковник;
 - начальник штабу Головного управління Національної Поліції у Львівській області, полковник поліції;
 - слідчий Шевченківського районного відділення Головного управління Національної Поліції у Львівській області, старший лейтенант поліції;
 - старший оперуповноважений Личаківського районного відділення Головного управління Національної Поліції у Львівській області, старший лейтенант поліції;
 - старший оперуповноважений Управління Служби Безпеки України у Львівській області, майор;
 - слідчий слідчого відділення Управління Служби Безпеки України у Львівській області, майор юстиції;
 - старший прокурор Шевченківської районної прокуратури м. Львова, радник юстиції;
 - старший прокурор Військової прокуратури Західного регіону України, старший радник юстиції;
 - начальник відділу організації реагування та готовності підрозділів Головного управління Державної служби з надзвичайних ситуацій України у Львівській області, полковник служби цивільного захисту;
 - рятувальник Шевченківського районного відділення Головного управління Державної служби з надзвичайних ситуацій України у Львівській області, старшина служби цивільного захисту;
 - Міністр внутрішніх справ України;
 - Міністр оборони України, генерал-полковник;
 - Міністр оборони України;
 - Голова державної служби з надзвичайних ситуацій, полковник служби цивільного захисту;
 - Голова служби безпеки України;
 - Голова служби безпеки України, генерал-лейтенант;
 - курсант Львівського державного університету внутрішніх справ, молодший сержант поліції;
 - студент Львівського державного університету внутрішніх справ;
 - курсант Академії сухопутних військ імені Гетьмана Петра Сагайдачного, молодший сержант;
 - студент Академії сухопутних військ імені Гетьмана Петра Сагайдачного;
 - курсант Національної академії Служби безпеки України, молодший сержант;
 - студент Національної академії Служби безпеки України;
 - військовозобов'язаний, старший лейтенант запасу;
 - військовозобов'язаний під час проходження навчальних (перевірних) зборів, старший лейтенант запасу;
 - військовозобов'язаний під час проходження спеціальних зборів, старший лейтенант запасу;
 - резервіст

Збройних Сил України, старшина резерву; ° резервіст Національної гвардії України, старшина резерву; ° начальник медичної служби Західного оперативного командування Збройних Сил України, полковник медичної служби; ° стрілець 5-го окремого полку Національної гвардії України, солдат; ° начальник штабу 5-го окремого полку Національної гвардії України, полковник; ° стрілець батальйону “Донбас” Національної гвардії України, сержант; ° стрілець батальйону територіальної оборони України “Айдар” Збройних Сил України, молодший сержант; ° стрілець батальйону особливого призначення “Київ-1” МВС України, сержант; ° оперуповноважений Служби зовнішньої розвідки України, капітан; ° завідувач медичним пунктом військової частини 3913 Національної гвардії України; ° начальник відділу Державної служби спеціального зв’язку та захисту інформації України, капітан; ° начальник департаменту економіки оборони та безпеки Міністерства економічного розвитку і торгівлі України; ° начальник управління Державного концерну „Укроборонпром“; ° генеральний директор Державного спеціалізованого підприємства “Укрспецторг”; ° старший інспектор Львівської митниці Державної фіскальної служби у Львівській області, радник податкової та митної справи 3 рангу; ° начальник Західного регіонального управління Державної прикордонної служби України, генерал-майор; ° заступник начальника – начальник слідчого управління фінансових розслідувань Державної фіскальної служби у Львівській області, полковник податкової поліції; військовослужбовець батальйону Азов.

2. Проаналізувати дані офіційної статистики стосовно кримінальних правопорушень, передбачених розділом ІХХ Особливої частини КК України за останні 5 років, згідно даних звіту Офісу Генерального прокурора України “Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування” (URL:<https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvann...>)

Література до теми

1. Денисов С.Ф., Бодаєвський В.П. Кримінальна відповідальність військовослужбовців за корисливі посягання на військове майно (ст. 410 КК України): монографія. Запоріжжя: КПУ, 2011. 324 с.
2. Злочини проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини) : навч. посіб. / за ред. М. І. Панова. Х.: Право, 2011. 184 с
3. Карпенко М.І. До питання кваліфікації злочинів проти встановленого законодавством порядку несення чи проходження військової служби, учинених за сукупністю злочинів. *Правові новели. Науковий юридичний журнал*. 2018. № 5. С. 115–121.
4. Каторкін Р. А. Кримінальна відповідальність за ухилення від призову на строкову військову службу, військову службу за призовом осіб офіцерського складу : монографія. Дніпро : Видавець Біла К. О., 2022. 268 с.

5. Мовчан Р. О. Аналіз законодавчого рішення про посилення кримінальної відповідальності за мародерство. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 1. С. 281–285.
6. Про альтернативну (невійськову) службу: Закон України від 1992 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 15.
7. Про Збройні Сили України: Закон України від 6.12. 1991 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12#Textпро>
8. Про загальний військовий обов'язок і військову службу: Закон України від 16 листопада 1999 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 12.
9. Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію: Закон України 1993 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 44.
10. Практика застосування судами законодавства про військові службові злочини/ *Вісник Верховного Суду України*. 2002. № 2. С.21-24.
11. Хавронюк М.І. Військові злочини: навч. посіб. К., 1995. 155 с.
12. Харитонов С. О. Щодо деяких ознак об'єктивної сторони військових злочинів. *Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. 2018, № 3 (39), С. 166- 170.
13. Ткаченко А.О., Ткаченко П.І. Кваліфікуючі ознаки порушення статутних правил взаємовідносин між військовослужбовцями за відсутності відносин підлеглості. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. Випуск № 4. Ч. 3. С. 119-124. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2025/08/5-2.pdf>
14. Хавронюк М. За мародерство та суміжні кримінальні правопорушення – посилена кримінальна відповідальність. URL: <https://pravo.org.ua/blogs/maroderstvo-ta-sumizhni-kryminalni-pravoporushennya-kryminalna-vidpovidalnist/>
15. Хавронюк М. Образа військовослужбовця та погроза йому: кримінальна відповідальність. URL: <https://pravo.org.ua/blogs/obraz-a-vijskovosluzhbovtsya-ta-pogrozu-jomu-kryminalna-vidpovidalnist/>

Тема 20. Кримінальні правопорушення проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку

Практичне заняття № 25 (2 год.)

1. Кримінально-правова характеристика пропаганди війни (ст. 436). (Опрацюйте відповідний вирок).
2. Кримінально-правова характеристика виготовлення, поширення комуністичної, нацистської символіки та пропаганда комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів (ст. 436-1). (Опрацюйте відповідний вирок)
3. Кримінально-правова характеристика виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії Російської Федерації проти України, глорифікація її учасників (ст. 436-2). (Опрацюйте відповідний вирок)

4. Кримінально-правова характеристика злочину агресії (ст. 437). (опрацюйте відповідний вирок)
5. Кримінально-правова характеристика воєнних злочинів (ст. 438). (опрацювати відповідний вирок).
6. Кримінально-правова характеристика застосування зброї масового знищення (ст. 439) та розроблення, виробництва, придбання, зберігання, збуту, транспортування зброї масового знищення (ст. 440).
7. Кримінально-правова характеристика екоциду та геноциду (ст.ст. 441, 442).
8. Кримінально-правова характеристика злочинів проти людяності (ст.ст. 442-1)
9. Кримінально-правова характеристика посягання на життя представника іноземної держави (ст. 443).
10. Кримінально-правова характеристика злочинів проти осіб та установ, що мають міжнародний захист (ст. 444).
11. Кримінально-правова характеристика незаконне використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала (ст. 445).
12. Кримінально-правова характеристика піратства та найманства (ст. 446, ст. 447).

Література до теми

1. Андрушко А.В. Створення для групи життєвих умов, спрямованих на повне чи часткове її фізичне знищення, як форма геноциду. Аналітично-порівняльне правознавство. 2025. Випуск № 4. Ч. 3. С. 25-32. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2025/08/5-2.pdf>
2. Злочини проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку : *альбом схем* / за заг. ред. Я.О. Лантінова. Х. : Харків юридичний, 2012. 32с.
3. Женевська конвенція про поводження з військовополоненими: Конвенція ООН від 12.08.1949. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_153
4. Женевська конвенція про поліпшення долі поранених і хворих у діючих арміях: Конвенція ООН від 12.08.1949. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_151
5. Женевська конвенція про поліпшення долі поранених, хворих та осіб, які зазнали корабельної аварії, зі складу збройних сил на морі : Конвенція ООН від 12.08.1949. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_152
6. Женевська конвенція про поводження з військовополоненими: Конвенція ООН від 12.08.1949. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/-show/995_153
7. Женевська конвенція про поліпшення долі поранених і хворих у діючих арміях: Конвенція ООН від 12.08.1949. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_151
8. Женевська конвенція про поліпшення долі поранених, хворих та осіб, які зазнали корабельної аварії, зі складу збройних сил на морі: Конвенція ООН від 12.08.1949. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_152
9. Конвенція про запобігання злочину геноциду та покарання за нього від 9 грудня 1948 р. A/RES/260 A (III). URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_155

10. .Конвенція про незастосування строків давності до воєнних злочинів і злочинів проти людяності від 26 листопада 1968 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_168
11. Татаренко Г.В., Татаренко І.В. Воєнні злочини проти дітей у контексті гібридної агресії: виклики кримінально-правового захисту. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. Випуск № 4. Ч. 3. С. 109-119. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2025/08/5-2.pdf>
12. Чернявський С. С., Вознюк А. А., Жук І. В., Таран О. В., Осуховський Р. В., Арешонков В. В., Атаманчук В. М., Малиш І. Г. Кваліфікація та розслідування порушення законів і звичаїв війни : *практ. посіб.* Київ : ТОВ «Вид-во «Норма права», 2023. 322 с.